

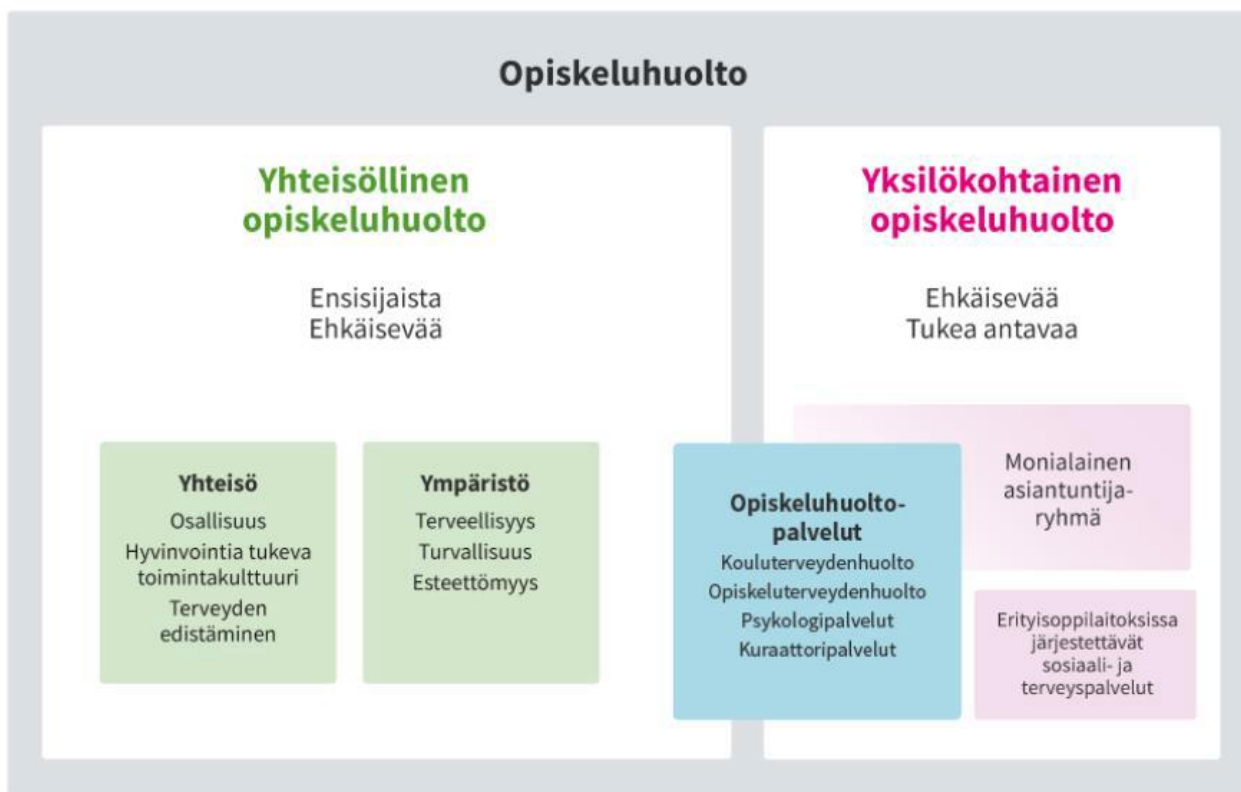
Mäntsälän perusopetuksen opiskelu- huoltosuunnitelma 2025

Sisällys

JOHDANTO	3
1. OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHUOLTOPALVELUT	4
2. KOULUYHTEISÖN TOIMENPITEET YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLLON EDISTÄMISEKSI	4
2.1 Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset	5
2.2 Koulukohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat.....	6
2.3 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen	6
2.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen	7
2.5 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa	7
3. TOIMENPITEET TARVITTAVIEN TUKITOIMIEN JÄRJESTÄMISEKSI (YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO).....	10
3.1 Oppilaan ohjautuminen opiskeluhoitopalveluihin	10
3.2 Yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen	11
3.3. Opiskeluhoitokertomuksen laatiminen ja säilyttäminen	12
3.4 Tarvittavan opiskeluhoollon järjestäminen kurinpitotoimien ja opetuksen epäämisen yhteydessä.....	12
3.5 Opettajan laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion käytänteet (ml. suostumuksen hankkiminen) koulussa.....	13
3.6 Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion ja lääkityksen ilmoittamisen käytänteet.....	13
4. YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN OPPILAIEN JA HEIDÄN PERHEIDENSÄ SEKÄ KOULUSSA TYÖSKENTELEVIEN JA MUIDEN OPPILAIEN HYVINVOINTIA TUKEVIEN TAHOJEN KANSSA	14
4.1 Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laadintaan ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen	14
4.2 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys sekä osaamisen vahvistaminen yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä	14
4.3 Opiskeluhoollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä.....	14
4.4 Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi	15
4.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille	15
5. SUUNNITELMA OPPILAIEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ SEKÄ KRIISISUUNNITELMA.....	16
5.1 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.....	16
5.1.1 Suunnitelmien valmistelu on monialainen ja jatkuva työprosessi.....	19
5.1.2 Turvallisuustyön organisointi ja johtaminen.....	20
5.1.3 Kiusaaminen.....	22
5.1.4 Väki-valta	25
5.1.5 Häirintä	27
5.1.6 Oikeus luovuttaa ja saada tietoja.....	28
5.2 Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa (Kriisisuunnitelma).....	29
5.2.1. Tiedottaminen	29
5.2.2. Toimintamalleja erilaisissa kriisitilanteissa	29
6. Liitteet	32

JOHDANTO

Opiskeluhoolto on oppilaitosten lakisääteistä työtä, jolla edistetään, ylläpidetään ja luodaan edellytyksiä oppilaan ja opiskelijan oppimiselle, terveydelle ja hyvinvoinnille. Opiskeluhooltotyö voi olla yhteisöllistä tai yksilökohtaista. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ensisijaista ja ehkäisevää, se kuuluu kaikille. Yksilökohtainen opiskeluhoolto on ehkäisevää ja tukea antavaa.

Kuva 1. Opiskeluhoollon kokonaisuus ¹

Opetuspalvelut ja sosiaali- ja terveystoimi toimivat opiskeluhoollossa suunnitelmallisessa monialaisessa yhteistyössä, yhdessä oppilaiden, heidän huoltajiensa ja muiden tarvittavien yhteistyötahojen kanssa.

Opiskeluhoollon tavoitteena on edistää oppilaiden, kouluyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, kodin ja koulun yhteistyötä sekä opiskelijoiden osallisuutta. Tavoitteena on myös turvata yksilökohtainen varhainen tuki kaikille sitä tarvitseville.

¹ <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto> (1.6.2023)

1. OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHUOLTOPALVELUT

Opiskeluhoollon kokonaistarve tarkoittaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä kuraattori- ja psykologipalveluiden kokonaistarvetta kouluyksiköittäin henkilötöyvuosina. Kokonaistarpeen arvioinnissa huomioidaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1146/ 2021) mitoitukset, THL:n terveydenhoitajien mitoitussuosituksset sekä alla esitetyt asiat. Kokonaistarpeen arviointi toteutetaan yhteistyössä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa.

Mäntsälässä opiskeluhooltopalvelujen kokonaistarpeessa huomioidaan

- yhteisöllinen ja yksilökohtainen työ sekä opiskeluhoollon yhteistyössä tarvittavat resurssit
- kouluyksiköiden määrä, kunkin koulun oppilasmäärä ja toimintaympäristön erityispiirteet, esim. lastensuojelulaitosten määrä, Pornaisten vaativan erityisen tuen oppilaat
- oppilaiden ikäjakautuma, tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden lukumäärä, suomea toisena kielenä opiskelevien ja valmistavan opetuksen oppilaiden lukumäärä
- paikallinen lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskeva seurantatieto (esimerkiksi kouluterveyskysely, THL:n indikaattorit, Opa-tiedonkeruu, TEA-viisari)
- palvelujen riittävyys, terveystarkastusten toteutuminen, henkilöstömitoitukset ja palvelujen järjestäminen määräajassa

Liitteessä 1 Mäntsälän kunnan perusopetuksen opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat resurssit.

2. KOULUYHTEISÖN TOIMENPITEET YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLLON EDISTÄMISEKSI

Yhteisöllinen opiskeluhoolto on opiskeluhoollon ensisijainen toteuttamismuoto. Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan koko kouluyhteisöä tukevaa yhteisöllistä työtä: toimintakulttuuria ja niitä toimia, joilla edistetään oppimista, terveyttä, hyvinvointia, vuorovaikutusta, osallisuutta, ympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta sekä esteettömyyttä. Yhteisöllisen opiskeluhoollotyön sisältöä on kuvattu kuvassa 2. Yhteisöllisen opiskeluhoollotyön sisältöalueita.

KUVA 2. Yhteisöllisen opiskeluhoitotyön sisältöalueita²

2.1 Oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset

Koulun henkilökunnalla on ensisijainen vastuu koulu yhteisön hyvinvoinnista. Yhteisöllistä opiskeluhoitoa toteuttavat kaikki koulun ja opiskeluhoillon toimijat. Kaikkien oppilaiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvointia sekä kotien ja koulun välistä yhteistyötä.³

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön (Perusopetuslaki 29 §), johon kuuluvat fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisessä lähtökohtana on sekä oppilaiden että henkilökunnan

² <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito/yhteisollinen-opiskelu-huolto>.(1.6.2023)

³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4 § 2 mom.

turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Kouluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä koulu yhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan kolmen vuoden välein toteutettavissa tarkastuksissa. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Koulu yhteisöllä tulee olla yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa myös, että oppilaan oppimisympäristö työelämään tutustumisen aikana on turvallinen.

Mäntsälässä toimii opetuksen järjestäjän monialainen opiskeluhoillon ohjausryhmä (KOHO). Se vastaa osaltaan opiskeluhoillon palveluiden järjestämisen ja opiskeluhoillon edellyttämän työn ja vastuunjaon sekä yhteistyön koordinoinnista. KOHO vastaa opetuksenjärjestäjäkohtaisen suunnitelman laatimisesta ja opiskeluhoillon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. KOHO:n jäsenistö määrittää yhteistyössä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen (Keusote) kanssa. Jäsenistö kuvataan tarkemmin Mäntsälän tuen oppaan opiskeluhoito-osuudessa. Opetuksen järjestäjän monialainen opiskeluhoitoryhmä (KOHO) arvioi omaa toimintaansa säännöllisesti ja seuraa koulujen tilannetta yhteisöllisen hyvinvointityön työvälineen kautta.

2.2 Koulukohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

Koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä vastaa koulun opiskeluhoillon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Koulukohtaista opiskeluhoitoryhmää johtaa rehtori.

Koulun opiskeluhoitoryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista päättävät tarkemmin yhdessä koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä, opetuksen järjestäjä ja opiskeluhoillon palveluja tuottava Keski-Uudenmaan hyvinvointialue (Keusote). Opiskeluhoitoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita.

Koulukohtaisen opiskeluhoitoryhmän keskeinen tehtävä on koulu yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhoillon toteuttaminen ja kehittäminen.

Koulukohtaista yhteisöllistä opiskeluhoitotyötä ohjaa yhteisöllisen hyvinvointityön työväline sekä tämä opiskeluhoitosuunnitelma. Yhteisöllisen hyvinvointityön työvälineeseen kirjataan tavoitteet neljännesvuosittain, ja näitä tavoitteita arvioidaan myös neljä kertaa lukuvuodessa.

Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä kokoontuu vähintään kerran kuukaudessa. Kokouksista laaditaan muistio.

2.3 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen

Poissaolojen ennaltaehkäisy, seuranta ja niihin puuttuminen kuvataan paikallisen opetussuunnitelman luvuissa 5.1 ja 5.6. Toimenpiteet oppilaan poissaolotilanteissa –toimintamallissa kuvataan tarkemmin toimenpiteet poissaolotilanteissa.

2.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Koulun tavoitteena on ohjata oppilaille terveellisiä elämäntapoja. Tupakoinnin, alkoholin ja päihteiden käytön terveydellisiä ja muita haittatekijöitä käsitellään oppilaan kouluaihana ikäkausi huomioiden eri oppiaineiden yhteydessä sekä eri tilanteissa viriävissä elämänhallintaan liittyvissä keskusteluissa. Koulu voi myös pyytää ulkopuolisia asiantuntijoita puhumaan oppilaille päihteiden käytön haitoista.

Tupakointi, huumeiden ja alkoholin käyttö sekä tupakointivälineiden, huumeiden ja alkoholin tuominen kouluun on kielletty koulun järjestyssäännöissä. Koulussa tupakointiin ja päihteiden käyttöön puututaan kurinpitotoimin, lisäksi koulu on yhteydessä kotiin sekä tarvittaviin viranomaisiin (esimerkiksi kouluterveydenhoitaja, lastensuojelu, poliisi). Alaikäisen päihteiden käytöstä tehdään lastensuojeluilmoitus.

Kouluissa terveydenhoitaja keskustelee päihteiden käyttöön liittyvistä asioista oppilaiden kanssa terveystarkastuksissa iän mukaisesti. Keskusteluilla pyritään ennaltaehkäisemään päihdekokeiluja ja päihteiden käytön aloittamista. Myös mahdolliseen jo alkaneeseen päihteiden käyttöön puututaan keskustelemalla oppilaan kanssa ja miettimällä yhdessä oppilaan ja hänen perheensä kanssa jatkotoimia ja hoitoonohjausta.

Mäntsälän koulut tekevät systemaattista yhteistyötä päihdekasvatuksen parissa toimivien tahojen, esimerkiksi yhdistysten ja muiden valtakunnallisten tahojen kanssa.

2.5 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Mäntsälän oppilaitoksissa toteutetaan oppilaitosympäristön terveellisyden ja turvallisuuden monialaiset tarkastukset kolmen vuoden välein. Oppimisen tuen erityisasiantuntijan vastuulla on vuosittain varmistaa tarkastusaikataulut.

Tarkastukset jakautuvat kahteen vaiheeseen: ennakoivaksi valmistautumisvaiheeseen sekä työpaikkakäyntiin ja raportointiin. Mäntsälässä tarkastus etenee seuraavasti (kuvat 3. ja 4.):

Oppilaitosympäristön ja -yhteisön monialainen tarkastus

Vaihe 1: ennakkovalmistautuminen

Rehtori lähettää kutsun osallistujille n. kuukausi ennen käyntiä
Kutsukirje ja kutsuttavat oppilaitosympäristön- ja yhteisön
monialainen tarkastus -teamsissä.

Työterveyshuolto on yhteydessä
rehtoriin noin kuukautta
aikaisemmin ja sopii
aikataulusta, milloin esitiedot
palautetaan ja monialainen
tarkastus ja työpaikkaselvitys
toteutetaan. Sopii
työterveyshuollon kanssa
monialaisen tarkastuksen ja
työpaikkaselvityksen
palautilaisuuden ajankohdan.

Työsuojeluvaltuu-tettu
on käynyt ennakkoon
rehtorin kanssa läpi
työpaikan riskinarvioin ja
kemikaaliluettelon.

**Rehtori ja
kouluterveydenhoitaja**
täyttävät Thl:n
yhteenvetolomakkeen
Rehtori valmistelee pyydetyt
esitiedot.

Rehtori toimittaa n. 2 viikkoa
ennen käyntiä thl
yhteenvedon thl esitiedot
sairauspoissaolotiedot
riskinarvion
kemikaaliluetteloineen
työterveyshoitajalle,
työsuojeluvaltuutetulle ja
työsuojelupäällikölle.

Työterveyshuolto toimittaa
työpaikkakyselyn tulokset
etukäteen (n. 2 viikkoa
aikaisemmin) rehtorille,
työsuojeluvaltuutetulle ja
työsuojelupäällikölle.

Ympäristöterveydenhuolto
selvittää etukäteen
tarvittavat tiedot tekniseltä
toimialalta esim. aiempien
tarkastusten toimenpide-
määräysten/ suositusten
tilanteen. Terveystarkastaja
saa etukäteen täytetyn **thl:n**
lomakkeen.

Oppilaitosympäristön ja -yhteisön monialainen tarkastus

Vaihe 2: työpaikkakäynti ja raportit

Jokainen osallistuja on **perehtynyt huolella ennakkoon** saatuun aineistoon, jolloin ohjelman ja aikataulun mukainen eteneminen onnistuu. **Thl:n lomakkeesta** tuodaan esille vain keskeiset nostot, joista rehtori ja kouluterveydenhoitaja ovat ennakkoon sopineet. **Työterveyshuolto** käy läpi työpaikkakäynnin tulokset.

Tässä vaiheessa **mukana** rehtorin ja kouluterveydenhoitajan lisäksi työterveyshoitaja, työsuojeluvaltuutettu, terveystarkastaja ja työsuojelupäällikkö. Kun siirrytään terveystarkastuksen ja toimintapalveluiden asioihin, mukaan tulevat myös kiinteistöhoitajat, työpäällikkö ja toimintapäällikkö. Tässä yhteydessä varsinainen työpaikkakierros tehdään erityisesti niihin kohteisiin, jotka nousivat esille yhteisessä keskustelussa. Lisäksi kohteissa käyntiä määrittää ympäristöterveydenhuollon ohjeet. Varsinaisella oppilaitoskäynnillä mukana on myös henkilöstöä, oppilasedustaja, huoltajaedustaja (eivät mukana työterveysosiossa).

Käynnin puheenjohtajana toimii työsuojelupäällikkö.

Työterveyshuolto toimittaa monialaisen tarkastuksen ja **Ympäristöterveydenhuollon raportti** toimitetaan kaikille osallistujille työpaikkaselvityksen 2 viikon kuluessa rehtorille, työsuojeluvaltuutetulle ja työsuojelupäällikölle. **Työsuojeluvaltuutettu** kirjaa omat havaintonsa ja ne voidaan liittää työterveyshuollon työpaikkaselvitykseen sellaisenaan.

Thl lomake toimitetaan kaikille osallistujille soveltuvin osin.

Ympäristöterveydenhuollon raportti toimitetaan kaikille osallistujille.

Työterveyshuollon monialaisen tarkastuksen ja työpaikkaselvityksen palautetilaisuudessa henkilöstölle ovat mukana työsuojeluvaltuutettu ja työsuojelupäällikkö.

Thl-lomakkeen ja ympäristöterveydenhuollon keskeiset havainnot rehtori käy läpi henkilöstön kanssa työpaikkakokouksessa.

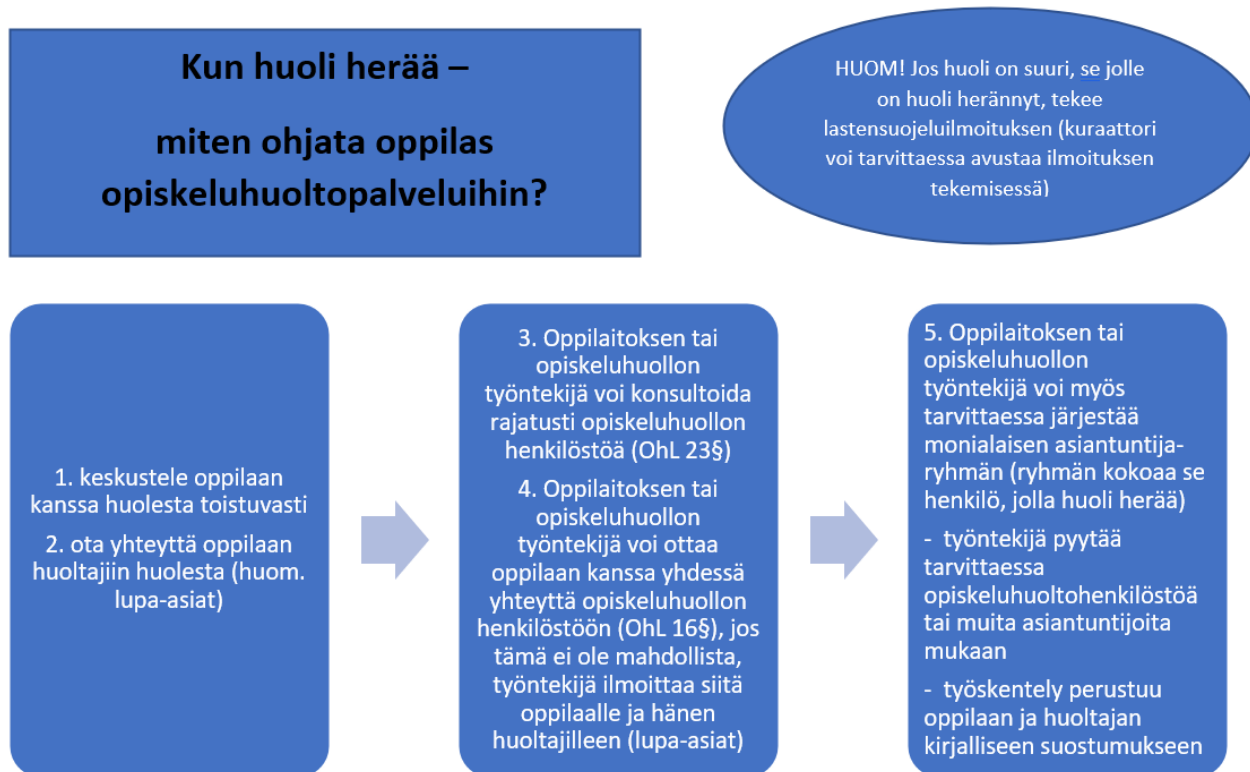
Tarkastuksen jatkotoimille sovitaan vastuutahot ja aikataulut. Oppilaitoksen opiskeluhoitoryhmän vastuulle kuuluvat erityisesti oppilaitosyhteisön hyvinvointiin liittyvät jatkotoimet. Jatkotoimien etenemistä seurataan oppilaitoksen opiskeluhoitoryhmässä vuosittain osana yhteisöllisen opiskeluhoollon seuranta. Kouluterveydenhuolto varmistaa seurannan toteuttamisen sovitun aikataulun mukaisesti. Tarkastuksen ja seurannan tiedot, löydökset ja sovitut toimet dokumentoidaan tähän tarkoitukseen laadituille sähköisille lomakkeille. Ne kokoavat tarkastuksen sisällön yhteen oppilaitoksen näkökulmasta. Dokumentit jaetaan kaikille toimijoille. Kouluterveydenhuolto huolehtii asiakirjojen arkistoinnista.

3. TOIMENPITEET TARVITTAVIEN TUKITOIMIEN JÄRJESTÄMISEKSI (YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO)

3.1 Oppilaan ohjautuminen opiskeluhooltopalveluihin

Jos koulun työntekijä arvioi, että oppilas tarvitsee opiskeluhooltopalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä kouluterveydenhuollon työntekijään taikka opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä oppilaan kanssa. Hänen antamiensa tietojen perusteella arvioidaan oppilaan tuen tarvetta.

Koulun henkilökunnan aloitteesta tapahtuva ohjautuminen opiskeluhoollon palveluihin kuvataan kuvassa 5. Miten ohjata oppilas opiskeluhooltopalveluihin.

KUVA 5. Miten ohjata oppilas opiskeluhooltopalveluihin.

Ohjautuminen kouluterveydenhuoltoon

Kouluterveydenhuolto kutsuu oppilaat vuosittain terveydenhoitajan vastaanotolle joko laajaan terveystarkastukseen tai määräraikaistarkastukseen. Oppilaat voivat myös itse hakeutua terveydenhoitajan vastaanotolle terveyteen liittyvissä asioissa koulukohtaisesti sovittuina aikoina.

Ohjautuminen opiskeluhoillon psykologille tai kuraattorille

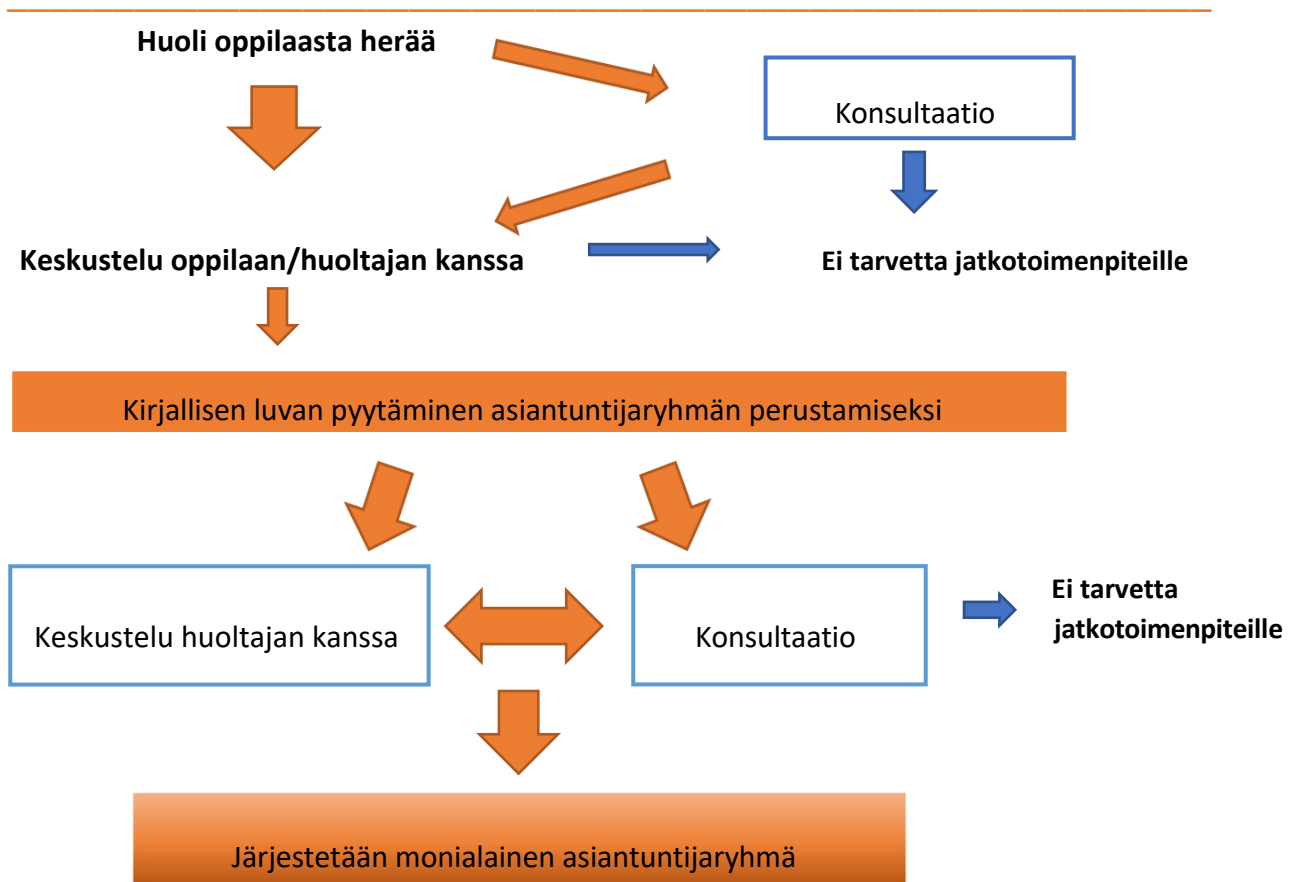
Oppilas, opiskelija tai huoltaja voi ottaa yhteyttä opiskeluhoillon psykologiin soittamalla, lähettämällä Wilma-viestin tai sähköpostin tai tulemalla käymään työntekijän luona. Mikäli yhteydenottajana toimii muu kuin oppilas tai opiskelija itse, tulee yhteydenottajan keskustella yhteydenotosta oppilaan tai opiskelijan kanssa etukäteen sekä saattaa asia myös alaikäisen huoltajan tietoon, ellei laissa toisin säädetä (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, 16§).

3.2 Yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen

Yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän perustaminen voi olla tarpeellista opiskelijan tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhoillon tuen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetuksen tai opiskeluhoillon työntekijä, jolle huoli on herännyt. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan.

Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan kirjallista suostumusta. Yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän toimintakäytännöt kuvataan tarkemmin tuen oppaan opiskeluhoolto-osiossa.

Toimintatapa, kun huoli oppilaasta herää

KUVA 6. Toimintatapa, kun huoli oppilaasta herää

3.3. Opiskeluhooltokertomuksen laatiminen ja säilyttäminen

Kun monialainen asiantuntijaryhmä aloittaa työskentelynsä, sovitaan, kuka on ryhmän vastuuhenkilö ja opiskeluhooltokertomuksen kirjaaja. Ryhmän vastuuhenkilö voi olla eri henkilö kuin ryhmän kokoaja. Opiskeluhooltokertomuslomake löytyy Wilmasta. Opiskeluhooltokertomukselle laaditaan kansilehti. Opiskeluhooltokertomuksen sisällön määrittää oppilas- ja opiskelijahuoltolain § 20.

Kirjaukset tehdään, jos mahdollista, kokouksen aikana. Kirjauksissa otetaan huomioon opiskeluhoollon jatkuvuuden ja tarpeellisten tietojen näkökulma ja varmistetaan jo kirjattaessa, että opiskeluhooltokertomus voidaan tarvittaessa siirtää kokonaisuudessaan salassapitosäännösten estämättä seuraavalle opetuksen järjestäjälle.

Tavoitteena on, että opiskeluhooltokertomus tarkistetaan ja allekirjoitetaan kokouksen lopuksi yhteistyössä kaikkien osallistujien kesken. Ryhmä huolehtii, että oppilas tai huoltaja saa oman kappaleensa opiskeluhooltokertomuksesta.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhooltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on merkittävä mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Kun oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 §:ssä tarkoitettussa opiskeluhoollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään yksittäisen oppilaan opiskeluhoollon tarvetta tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhoollon tukitoimia, yksilökohtaisen asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät oppilasta koskevat tiedot opiskeluhooltokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.⁴

Opiskeluhooltokertomukset tulostetaan ja säilytetään paperisina koulun arkistossa. Opiskeluhooltorekisterin vastuuhenkilö on koulun rehtori.

3.4 Tarvittavan opiskeluhoollon järjestäminen kurinpitotoimien ja opetuksen epäämisen yhteydessä

Perusopetuslain 36h§ mukaisesti opiskelijalle järjestetään mahdollisuus opiskelijan tarvitsemiin opiskeluhoollon palveluihin kurinpitotoimien yhteydessä. Kurinpitotoimissa kuten opetuksen epäämisen yhteydessä ja kirjallisen varoituksen antaessa opetuksen järjestäjä vastaa ohjauksesta opiskeluhooltoon perusopetuslain mukaisesti.

Opetuksen epäämisen yhteydessä oppilaalle järjestetään mahdollisuus keskustella opiskeluhoollon kuraattorin tai psykologin kanssa. Mikäli toimija ei ole paikalla kyseisessä yksikössä, voidaan työntekijää tavoitella myös puhelimitse. Lisäksi oppilaalle järjestetään muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen ajaksi ja oppilaan palatessa kouluun. Oppilaalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tueksi. Opiskeluhoollon toimija osallistuu kutsuttaessa oppilaan tuen suunnitteluun epäämisen ajaksi sekä opetukseen palaamisen tukemiseksi.

Opiskeluhoollon palvelut ovat oppilaalle vapaaehtoisia.

⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 20 § 3 mom.

3.5 Opettajan laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion käytänteet (ml. suostumuksen hankkiminen) koulussa

Laajat terveystarkastukset tehdään 1., 5. ja 8. luokalla. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta ja koulu-opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta määrittelee yhteistyötä huoltajien ja opettajan kanssa.

Terveydenhoitaja toimittaa tarkastukseen liittyvät lomakkeet oppilaan kotiin. Luokanopettaja tai -valvoja antaa kouluterveydenhuollolle oman arvionsa oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa vanhempien kirjallisella suostumuksella laajojen terveystarkastusten yhteydessä. Opettajan tulee toimittaa arvionsa hyvissä ajoin terveydenhoitajalle. Luokanopettajan tai -valvojan arviossa käytetään THL:n Oppilaan selviytyminen ja hyvinvointi koulussa -lomaketta.

Kun terveydenhoitaja on tehnyt kokonaisarvion ja jatkosuunnitelman oppilaan terveystarkastuksessa, hän on tarvittaessa yhteydessä luokanopettajaan tai -valvojaan ja tarvittaviin opiskeluhoitohenkilöihin tuen järjestämiseksi. Tarvittaessa terveydenhoitaja kutsuu kokoon moniammatillisen asiantuntijaryhmän.

Koulukohtaisessa opiskeluhoitoryhmässä käsitellään elokuun suunnittelukokouksessa luokkien laajojen terveystarkastusten ajankohdat sekä mahdollisten luokka- ja koulukohtaisten yhteenvedojen käsittelyaikataulu.

3.6 Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion ja lääkityksen ilmoittamisen käytänteet

Erityisruokavaliokaavake ja -ohjeistus löytyy kunnan kotisivuilta <https://www.mantsala.fi/kasvatus-ja-opetus/pe-rusopetus/koulut/ruokailu/erityisruokavalio-ohje/>. Tieto erityisruokavaliosta menee keittiöön terveydenhoitajan kautta.

Huoltajalla on vastuu tiedottaa koulua lapsensa perussairaudesta. Rehtori vastaa siitä, että koululla järjestetään kokoontuminen, jossa sovitaan lapsen lääkehoidon yksityiskohdista ja tehdään Lapsen lääkehoidon suunnitelma. Lapsen lääkehoidon suunnitelmaan merkitään lapsen lääkehoidon suunnitelmasta vastaava työntekijä, joka huolehtii suunnitelman päivittämisestä ja suunnitelman toteuttamisesta arjessa yhteistyössä koulun muun henkilöstön kanssa. Rehtori vastaa lääkehoitosuunnitelman juurruttamisesta oman yksikkönsä toimintaan sekä siitä, että yksikössä on käytettävissä riittävä tieto ja asiantuntemus sekä esimerkiksi pistoshoidon luvan omaavia työntekijöitä. Hän huolehtii, että tietoja lääkehoidosta käsitellään ammatillisesti ja salassapitovelvollisuutta noudattaen. Rehtori vastaa lapsen kasvatuksen ja opetuksen järjestämisen kannalta oleellisen tiedon siirtämisen organisoimisesta.

Liitteessä 2 Lääkehoitosuunnitelma liitteinen.

4. YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN OPPILAIDEN JA HEIDÄN PERHEIDENSÄ SEKÄ KOULUSSA TYÖSKENTELEVIEN JA MUIDEN OPPILAIDEN HYVINVOINTIA TUKEVIEN TAHOJEN KANSSA

4.1 Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laadintaan ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen

Opiskelijoita, huoltajia, opetustoimen henkilöstä ja opiskeluhoitopalveluiden työntekijöitä on osallistettu opiskeluhoitosuunnitelman laadinnan yhteydessä kyselyin ja luonnoksen kommentoinnin kautta.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnittelussa ja arvioinnissa voidaan osallisuuden lisäämiseksi hyödyntää sekä oppilaskunnan hallitusta että koulun vanhempainyhdistystä. Tavoitteena on myös, että oppilas ja huoltaja otetaan varhaisessa vaiheessa mukaan yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon.

Oppilaille ja huoltajille tehdään lukuvuosittain kyselyitä, joissa huomioidaan heidän osallisuutensa yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

4.2 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys sekä osaamisen vahvistaminen yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä

Opetuksen järjestäjän monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä (KOHO) koordinoi opiskeluhoollon osaamisen vahvistamista koko kunnan alueella.

Koulun yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä koordinoi ja vastaa rehtorin johtamana työntekijöiden perehdyttämisestä opiskeluhooltoon ja opiskeluhoitosuunnitelmaan.

4.3 Opiskeluhoollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä

Opiskeluhoollon toimija voi olla mukana oppimisen tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Jokaisen oppilaan kohdalla opiskeluhoollon tarve tuen suunnitteluun ja toteuttamiseen arvioidaan erikseen. Päävastuu pedagogisen tuen suunnittelusta on opettajalla ja erityisopettajalla, jotka laativat oppilaan pedagogiset asiakirjat. Nämä asiakirjat käsitellään aina moniammatillisesti opiskeluhoollon henkilökunnan kanssa.

Mäntsälässä on käytössä Oppimisen ja koulunkäynnin tuen opas, joihin on kerätty toimintaohjeet kolmiportaiseen tukeen liittyen (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki).

Mäntsälän kunta järjestää pedagogista tukea pedagogisilla tukiluokilla eli Petu-luokilla. Petu-luokan on tarkoitus toimia välivaiheena sairaalaopetuksen sekä erityisluokan ja yleisopetuksen luokan välissä.

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa. Sairaalan sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin, kun se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista. Hoidosta vastaavan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle erikoissairaanhoidossa olevalle oppivelvolliselle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole oppilaan edun mukaista.⁵

Opetuksen järjestämisestä sovitaan oppilaan hoidosta vastaavan sairaalan, opetuksen järjestäjän ja koulun kanssa. Pedagogisen tukiluokkien konsultaatiotukea voidaan hyödyntää yhteistyössä ja oppilaan opintopolun suunnittelussa. Mäntsälässä järjestään joustavaa perusopetusta (JOPO).

4.4 Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoito ja poliisi

Kouluissa tehdään moniammatillista yhteistyötä monien verkostojen kanssa yhteisöllisesti ja yksilökohtaisesti. Esimerkiksi koulunuorisotyötä suunnitellaan yhdessä hyvinvointipalvelujen kanssa.

Tärkeä opiskeluhoollon yhteistyötaho on Keski-Uudenmaan hyvinvointialue (Keusote), joka vastaa alueella sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä ja tuotannosta vuoden 2023 alusta lähtien. Keusoten tavoite on turvata asukkaille tasa-arvoisesti laadukkaita ja asiakaslähtöisiä sosiaali- ja terveyspalveluja. Keusote laatii lasten ja nuorten mielenterveystyön hoitopalveluketjut yhteistyössä kuntien ja erikoissairaanhoidon kanssa. Niitä päivitetään tarpeen mukaan.

4.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Koulu vastaa yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteiden ja menettelytapojen tiedottamisesta oppilaille ja huoltajille. Viime kädessä koulun rehtori vastaa tiedonkulusta. Hän tiedottaa myös niitä yhteistyötahoja, joiden kanssa koulu työskentelee yhteistyössä. Opiskeluhoollon toimijat tiedottavat omasta tehtäväkuvastaan, saavutettavuudestaan ja yhteystiedoistaan oppilaille, huoltajille, opetushenkilöstölle sekä tarvittaville muille yhteistyötahoille. Koulu huolehtii opiskeluhoollon toimijoiden ajantasaisista yhteystiedoista koulun kotisivuilla. Keusote huolehtii näiden tietojen ajantasaisuudesta kotisivuillaan.

⁵ Perusopetuslaki 628/1998 4a § 1 mom.

5. SUUNNITELMA OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ SEKÄ KRIISISUUNNITELMA

5.1 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön (Pol 29 §). Lainsäädäntö velvoittaa monipuolisesti puuttumaan eri poikkeamatilanteisiin kuten konflikteihin, kiusaamiseen, häirintään sekä rikollisiin tekoihin ja väkivaltaan. Myös suunnitelmissa linjataan lakeihin perustuvasta oikeudesta turvallisuuteen. Lakeja ja suunnitelmia, jotka muun muassa säätävät velvoitteista ja oikeuksista:

Lakeja:

- Perustuslaki
- Laki lapsen oikeuksista
- Perusopetuslaki (628/1998), lukiolaki (629/1998) ja laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017)
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)
- Terveystieteidenhuoltolaki (1326/2019)
- Sosiaalihuoltolaki
- Lastensuojelulaki
- Laki kunnallisesta viranhaltijasta (304/2003), valtion virkamieslaki (750/1994) ja työsopimuslaki (55/2001)
- Rikoslaki

Suunnitelmia:

- Opetussuunnitelmat
- Opiskeluhoitosuunnitelma
- Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä
- Kriisisuunnitelma
- Opetuksen järjestäjän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- Lukuvuosisuunnitelmat

Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on yksi keskeisistä opetuspalveluiden toimintakulttuurin kehittämisen sisältöalueista. Tavoitteena on turvallinen ja hyvinvoiva koulu yhteisö. Keskeisenä tavoitteena on edistää positiivisen turvallisuusasetteen muodostumista ja turvallisuustietoisuuden vahvistumista sekä oppilailla että henkilöstöllä. Hyvään turvallisuuskulttuuriin kuuluu oikeat arvot, riittävästi tietoa ja taitoa sekä käytännön tekoja ja toimia. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi työtä tehdään yhdessä kunnan sisäisten, hyvinvointialueen ja muiden sisäisten ja ulkoisten yhteistyötahojen kanssa.

Oppilailla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Fyysinen turvallisuus syntyy turvallisesta ja terveellisestä ympäristöstä. Turvalliset rakennukset, rakenteet, kalusteet ja laitteet sekä turvallinen lähiympäristö ovat osa fyysistä turvallisuutta. Sosiaaliseen turvallisuuteen kuuluu jokaisen ihmisen perustarve kuulua joukkoon ja olla osa yhteisöä. Siihen kuuluvat myös osallisuuteen, osallistumiseen ja vuorovaikutukseen liittyvät asiat.

Lapsella, oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus kasvaa psyykkisesti turvallisessa ympäristössä, jossa luotettavalta aikuiselta saa tarvittaessa tukea ja omia tunteita voi ilmaista avoimesti. Pedagoginen turvallisuus muodostuu turvallisesta kasvu- ja oppimisympäristöstä, lasten ja aikuisten välisistä verkostoista sekä kannustavasta ja

tukevasta ohjauksesta. Yhteisöllisyys ja yhteen kuuluvuuden tunne vahvistavat kouluun kiinnittymisen lisäksi kiusaamisen vastaista toimintakulttuuria. Yhteisön jäsenet jakavat ajatuksen kiusaamisen 0-toleranssista ja tuomitsevat kiusaamisen. Yhteisön jäsenet tuntevat toisensa, mikä nostaa kynnystä kiusata sekä jokainen kokee olevansa arvokas yhteisönsä jäsen, mikä vahvistaa yhteen kuuluvuutta ja kouluun kiinnittymistä.

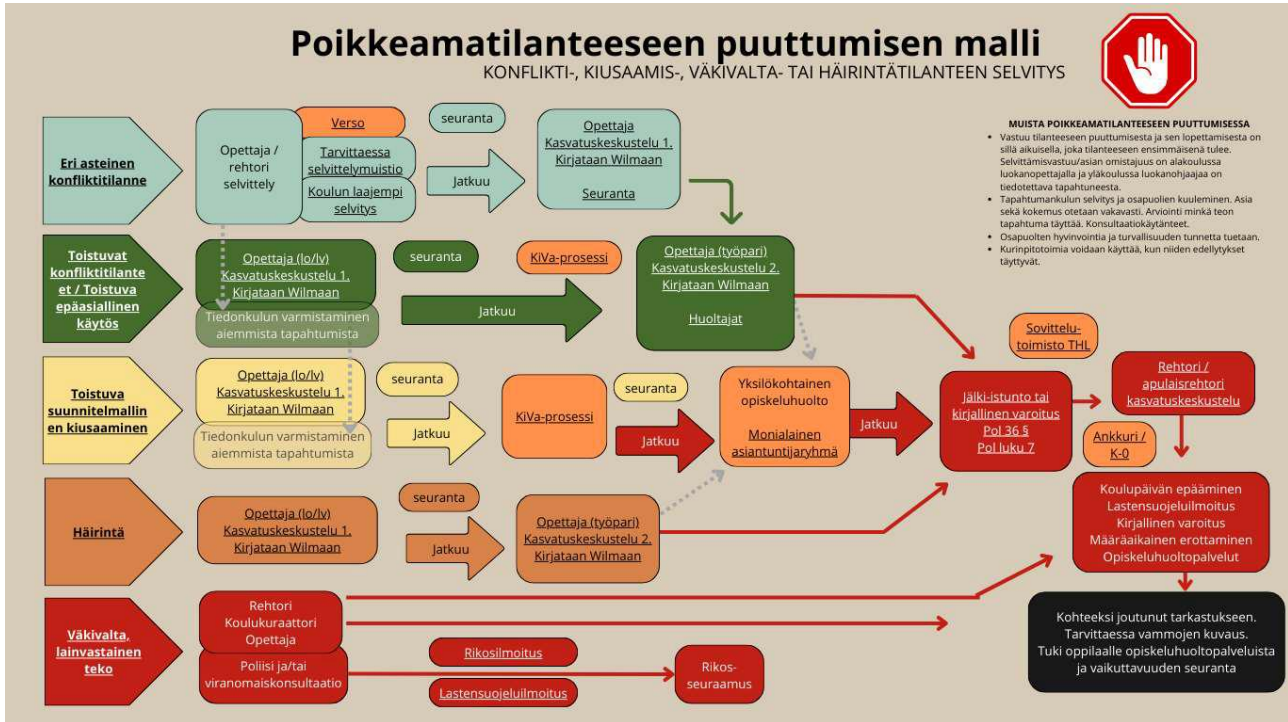
Opettajan rooli kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastaisessa työssä on etenkin:

- tuomita kiusaaminen, väkivalta ja häirintä sekä omassa luokassa että yhteisönä ja sanoittaa sitä oppilaille systemaattisesti
- rakentaa luottamussuhdetta oppilaisiin kiusaamisesta kertomisen kynnyksen madaltamiseksi
- vaikuttaa asenteisiin ja luoda oppimistilanteita, joissa kiusaamistilanteiden välttämistä ja selvittämistä voidaan harjoitella
- puuttua kaikkiin tilanteisiin systemaattisesti
- kuunnella ja kohdata oppilaita. Kiusaamistilanteesta kerrottaessa ottaa tilanne ja oppilaan kokemus vakavasti
- antaa tukea ja luoda tukevia toimia kiusaamista kokeneelle

Pedagogiseen turvallisuuteen liittyy olennaisesti myös monilukutaito, erityisesti kriittinen digilukutaito, johon kuuluu roolin ottaminen vastuullisena digikansalaisena. Digilukutaitoiset oppilaat oppivat ilmiantamaan haitallista sisältöä ja toimimaan rakentavasti verkkoyhteisöissä. Monilukutaitoon puolestaan liittyy myös kielitietoinen opetustapa, mikä lisää pedagogista turvallisuutta, koska siinä kaikkien oppilaiden kielelliset ja kulttuuriset taustat nähdään resurssina ja vahvuutena. Kielitietoisessa luokassa oppilaat oppivat ilmaisemaan itseään ilman pelkoa kielellisistä virheistä ja ymmärtämään toisiaan erilaisista kieli- ja kulttuuritaustoista huolimatta.

Koulut harjoittelevat säännöllisesti eri turvallisuuden poikkeamatilanteita. Erilaisia kriisi- ja ongelmatilanteita varten laadittavat suunnitelmat ovat osa oppilaitosten jokapäiväistä turvallisuuskulttuuria ja toiminnan jatkuvuuden turvaamista myös poikkeuksellisissa tilanteissa.

Yksittäisten oppilaiden välisten poikkeamatilanteiden varalle ja niiden systemaattiseen selvittämiseen on laadittu Poikkeamatilanteeseen puuttumisen malli. Mallissa kuvataan eri poikkeamatilanteita ja niiden selvittämisen etenemistä. Erilaisia poikkeamatilanteita on tärkeä tunnistaa, jotta niihin voidaan puuttua. Suunnitelmallinen ja systemaattinen puuttuminen yhtenäisin toimin tuottaa tilanteiden selvittämisen lisäksi monialaisen yhteistyön vahvistumista sekä viestimistä oppilaille kiusaamisen vastaisesta toimintakulttuurista, yhtenäisestä linjasta ja yhdenvertaisesta kohtelusta. Poikkeamatilanteeseen puuttumisen malli käydään läpi koulun henkilöstön kanssa rehtorin johdolla lukuvuosittain. Lisäksi siitä tiedotetaan huoltajia ja oppilaita säännöllisesti.

KUVA 1. Poikkeamatilanteeseen puuttumisen malli (2024)

5.1.1 Suunnitelmien valmistelu on monialainen ja jatkuva työprosessi

Oppilaiden, opiskelijoiden ja yhteisön hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen on kaikkien koulu yhteisön aikuisten tehtävä. Se on opiskeluhoルトon mukaista yhteisöllistä opiskeluhoルトoa, jota linjataan opetussuunnitelmissa. Kiusaamisen vastaisen työn ydin on ennaltaehkäisevässä ja ennakoivassa työssä. Mäntsälässä tätä työtä tehdään monipuolisesti niin koulun sisäisesti kuin yhteistyökumppaneiden kanssa. Näitä toimia ovat muun muassa:

Oppilaiden osallistaminen	Yhteistyö kotien kanssa	Toiminta	Yhteistyö sidosryhmien kanssa
<ul style="list-style-type: none"> • oppilaskuntatoiminta • tukioppilastoiminta • Verso eli vertaissovittelu • kummioppilastoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • kodin ja koulun yhteistyö, vanhempainillat, tapahtumat • vanhempainyhdistys • kodin tuki => palveluohjaus, tietoisuuden lisääminen 	<ul style="list-style-type: none"> • ryhmäyttäminen • yhteisöllinen opiskeluhoルト • kerhotoiminta • KiVa-oppitunnit • MAPA • ProKoulu • laillisuuskasvatus • kouluvalmentajatyö • tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen • tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö • positiivinen palaute • kriittinen (digi)lukutaito • kielitietoisien koulun toimintakulttuuri 	<ul style="list-style-type: none"> • palveluohjaus • nuorisotyö koulussa • Someturva • opiskeluhoルト-palvelut • Messii-malli • kouluvierailut: ankkuri, poliisi, nuorisoasema, sovittelutoimisto

Suunnitelmien keskeinen tehtävä on suojata oppilaita. Opettajat ovat avainasemassa erityisesti eri tilanteiden varhaisessa tunnistamisessa ja ennalta ehkäisevän työn toteutuksessa osana opetusta ja arkea. Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen ehkäisee tilanteiden kehittymistä esimerkiksi yksittäisestä konfliktista kiusaamiseksi tai kiusaamisesta tai konfliktista juontavaan koston kierteeseen. Osa epätoivotusta käyttäytymisestä, esimerkiksi häirinnästä tapahtuu kouluajan ulkopuolella. Tästä syystä yhteistyö nuorisotyön kanssa on merkittävää ja huoltajilla on tärkeä rooli lapsen ja nuoren suojaamisessa koulun ulkopuolisissa kasvuympäristöissä. Huoltajien roolin vahvistamisessa edellytyksenä on osallistava ja laadukas kodin ja koulun välinen yhteistyö. Opiskeluhoルトon palvelut tarjoavat asiantuntemustaan suunnitelmien sisältöön ja toimeenpanoon, antavat yksilöllistä tukea oppilaille ja opiskelijoille sekä ohjaavat tarvittaessa koulun ulkopuolisten palvelujen piiriin. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä teemme paikallista sidosryhmäyhteistyötä hyvinvointialueen eri lasten ja nuorten kanssa toimivien toimijoiden, nuorisotyön, poliisin, järjestöjen yms. kanssa. Yhteistyötä tehdään sekä opetuksen järjestäjän tasolla että koulun tasolla. Valmistelutyöhön osallistuvat ovat luontevia yhteistyökumppaneita myös suunnitelman toteutuksessa.

Oppilaitoksen henkilöstöllä on ensisijainen vastuu yhteisön hyvinvoinnista

Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoルトopalveluista vastaavien on tehtävissään edistettävä

- opiskelijoiden ja yhteisön hyvinvointia sekä
- yhteistyötä kotien kanssa.

Hyvinvoinnin edistäminen tarkoittaa velvollisuutta ennaltaehkäisevään työhön sekä velvollisuutta puuttua havaitsemiinsa häirintä- ja ongelmatilanteisiin.

5.1.2 Turvallisuustyön organisointi ja johtaminen

Tulosalueen turvallisuustyötä johtaa opetuspäällikkö. Suunnitelmakokonaisuuden kehittämistyötä toteutetaan yhteistyössä opetuspalveluiden turvallisuuskoordinaattorin ja turvallisuustyöryhmän kanssa. Yhteistyössä huomioidaan sekä ulkoiset että sisäiset sidosryhmät. Koululla tulee olla sen toiminnasta vastaava rehtori (Pol 37§). Rehtori toimii koulun turvallisuusjohtajana. Rehtori vastaa henkilöstön ja oppilaiden turvallisuuskansion koulukohtaisista sisällöistä. Mäntsälän kunnan jokaisella koululla on koulun henkilökunnasta nimetty turvallisuusvastaava. Turvallisuusvastaava muun muassa päivittää koulukohtaisen turvallisuuskansion sisältöjä.

Koululla toimii, koulun koon mukaan myös turvallisuusryhmä, johon kuuluvat turvallisuusjohtaja (rehtori), turvallisuusvastaava sekä henkilöstön jäsen/jäseniä. Turvallisuusryhmän tehtävänä on tukea ja edistää koulun turvallisuustoiminnan suunnittelua, harjoittelua, arviointia ja kehittämistä. Koulun yhteisöllinen opiskeluhoルトoryhmä toimii tarvittaessa koulun kriisiryhmänä.

Rehtori vastaa viime kädessä johtamansa oppilaitoksen opiskeluympäristön turvallisuudesta. Vastuu edellyttää henkilöstön ohjausta ja valvontaa sekä havaittuihin epäkohtiin ja rikkeisiin puuttumista.

Ennaltaehkäisy. Rehtori varmistaa, että

- kaikki säännöksissä ja määräyksissä edellytetyt oppilaitostasoiset suunnitelmat on tehty
- oppilaitoskohtainen opiskeluhoルトoryhmä on asetettu
- kouluuyhteisön ja opiskeluuympäristön terveellisyys ja turvallisuus tarkastetaan monialaisesti, niitä seurataan ja niistä raportoidaan
henkilöstölle annetaan tarvittavat ohjeet poikkeamatilanteiden tunnistamiseksi sekä niihin puuttumiseksi ja niihin liittyviksi ilmoitusmenettelyiksi
- opiskelijoille ja hoルトajille tiedotetaan, miten poikkeamatilanteisiin puututaan ja kenelle voi ilmoittaa, mikäli tilanteita ilmenee (mahdollinen yhteyshenkilö/-henkilöt)

Opettaja antaa opetussuunnitelman mukaista opetusta, kasvatusta ja ohjausta. Opettaja vastaa opetusryhmänsä turvallisuudesta ja hyvinvoinnista sekä osaltaan kouluuyhteisön hyvinvoinnista.

Ennaltaehkäisy. Opettaja:

- perehtyy opetuksen järjestäjän opiskeluhoルトosuunnitelmaan ja osallistuu oppilaitoskohtaisen opiskeluhoルトoryhmän työskentelyyn
- seuraa opiskelijan yksilöllistä hyvinvointia ja oppimista sekä havainnoi muutoksia
- on kiinnostunut opiskelijan kuulumisista ja keskustelee hänen kanssaan huolesta kahden kesken
- on tarvittaessa yhteydessä alaikäisen opiskelijan kotiin

Mäntsälän perusopetuksen ja lukiokoulutuksen turvallisuuskansio täydentää opiskeluhoルトosuunnitelmaa ja sen liitteenä olevia suunnitelmia. Turvallisuuskansion avulla edistetään suunnitelmien käytettävyyttä (erillinen suunnitelmakokonaisuus).

Turvallisuuskansiorakenne on nelitasoinen:

1. opetustoimen johdon turvallisuuskansio (rehtorit ja opetuspäällikkö, käytössä 1.8.2023 lukien)
2. yksikön johdon turvallisuuskansio (käyttöönotto lv. 2023–2024 aikana)
3. henkilöstön turvallisuuskansio (käyttöönotto lv. 2023–2024 alussa)
4. oppilaiden turvallisuuskansio (käyttöönotto kevätkauden 2024 aikana)

Jokaisella koulussa työskentelevällä henkilöllä on käytössään turvallisuuskansio, jota täydennetään tai kehitetään jatkuvasti. Kansio pitää sisällään ohjeistuksia, joissa kuvataan kriisitilanteiden ja poikkeamatilanteiden ehkäisyä, niihin varautumista ja toimintatapoja kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelua. Lisäksi tässä suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako ja sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja koulun välisen tiedottamisen periaatteet.

Turvallisuuskansioon sisältyvällä (2024) Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastainen työ Mäntsälässä -sivustolle on pyritty keskittämään kaikki oleellinen tieto koulujen, rehtoreiden ja toimijoiden työn tueksi. Kansio sisältää myös kasvatuskeskusteluja ja kurinpitomenettelytapoja koskevan ohjeistuksen. Turvallisuuskansio ja sen sisältävä Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastainen työ Mäntsälässä - sivusto toimii osaltaan myös perehdytys- ja koulutusmateriaalina.

Opetuksen järjestäjällä on tämän suunnitelman lisäksi opetuksen järjestäjän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Suunnitelmassa on kirjattuna muun muassa opetuksen järjestäjän tavoitteet tasa-arvotyölle. Jokaisella koululla on käytössään suunnitelman pohjalta toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Suunnitelmassa kuvataan koulun konkreetteja toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi. Suunnitelmat koskevat sekä oppilaiden keskinäisiä että oppilaiden ja aikuisten välisiä vuorovaikutussuhteita koulussa.

Kriisisuunnitelmassa kuvataan toimintamallit erilaisten kriisien varalle opetuksen järjestäjän ja koulun tasolla. Kriisisuunnitelma on luvussa 5.

Koulun yhteisöllinen opiskeluhoルトoryhmä (OHL 14§) vastaa oppilaitoksen opiskeluhoillon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Opiskeluhoルトoryhmän työn kohteena on ryhmä, luokka, yhteisö ja opiskeluympäristö. Ryhmässä asioita käsitellään yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla. Yhteisöllinen opiskeluhoルトoryhmä:

- suunnittelee ja koordinoi oppilaitoksen hyvinvointityötä
- kokoaa yhteisön hyvinvointia koskevaa tietoa eri lähteistä ml. seksuaalisen häirinnän esiintyvyys
- seuraa ja arvioi yhteisön ja ryhmien hyvinvoinnin tilaa sekä yhteisöllisen hyvinvointityön vaikuttavuutta
- tiedottaa opiskeluhoillon, sen toimintatavoista ja käytänteistä opiskelijoille, hoルトajille, oppilaitoksen henkilöstölle ja yhteistyökumppaneille

5.1.2.1 Yhteistyö ja konsultaatio

Oppilaiden hyvinvoinnin vahvistaminen sekä poikkeamatilanteiden selvittäminen on yhteinen asia. Tässä tarvitaan niin koulun sisäistä yhteistyötä kuin koulun ja opetuksen järjestäjän yhteistyötahojen kanssa tehtävää pohdintaa ja työtä.

Palveluhoルトaus on osa yhteistyötä ja yhteisen työn käytänteitä. Palveluhoルトauksen avulla lapsi tai nuori ja/tai perhe voi saada oikea-aikaisempaa sekä varhaisempaa tukea. Esimerkiksi oppilaiden ohjautuminen koulun henkilöstön kautta esimerkiksi harrastuksen pariin tai nuorisotilalle ehkäisee yksinäisyyden tunnetta ja tukee hyvinvointia sekä koulunkäyntiä.

Poikkeamatilanteiden ennaltaehkäisemiseksi on tärkeää tehdä tiivistä yhteistyötä esimerkiksi kouluvierailujen ja sitä kautta sekä henkilöstön että oppilaiden ja hoルトajien tietoisuuden lisäämiseksi. Myös oikea-aikainen ja varhainen palveluhoルトaus eri tuki- ja vapaa-ajan palveluiden piiriin voi tuoda suojaavia tekijöitä.

Eri poikkeamatilanteisiin puuttumisen kannalta merkittävää on monipuoliset konsultaatiokäytänteet, jotta tilanteen edistämistä voidaan tarkastella monialaisesti yhdessä sekä pohtia tilanteen selvittämisen ja ratkaisemisen edistämisen kannalta mahdollisia yhteistyön muotoja.

Konsultaatio- ja yhteistyökäytänteitä on kuvattu eri tahojen osalta Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastainen työ Mäntsälässä -sivustolla. Eri yhteistyötahot on sijoitettu Poikkeamatilanteessa puuttumisen mallissa niihin luonnollisiin kohtiin, jolloin pääasiassa olisi viimeistään otettava yhteys yhteistyötahoon.

5.1.3 Kiusaaminen

5.1.3.1 Kiusaamisen määritelmä

Kiusaaminen on vihamielistä käytöstä, jolla aiheutetaan toistuvasti, systemaattisesti ja tahallaan toiselle pahaa mieltä, mutta se ei täytä rikoksen tunnusmerkkejä. Se on tarkoituksellisesti toista vahingoittavaa, erotukseksi leikistä tai tasaveroisten tavanomaisesta nahistelusta. Kiusaamisessa ei ole siis kyse konfliktista, riidasta, tappelusta tai väärinkäsityksestä. Kiusaamiseen kuuluu valta- tai voimasuhteiden epätasapaino eli se on vallan tai voiman väärinkäyttöä, jota vastaan kiusatun on vaikea puolustautua tai hän on puolustuskyvytön hyökkääjään nähden. Kiusaamisessa on usein kyse ryhmäilmioistä. Kiusaamiselle on siis tyypillistä, että se tapahtuu yleensä ryhmässä ja perustuu

ryhmän jäsenten keskinäisiin sosiaalisiin suhteisiin ja oppilaiden itse luomiin valta-asetelmiin. Kiusaaminen ei ole pelkästään kiusaajan ja kiusatun välinen tapahtuma. Sivusta katsojia tai hiljaisia hyväksyjä on usein kiusaamisen ympärillä. Heidän roolinsa kiusattavan tai kiusattavien puolustajana ja kiusaamisen tuomitsijoina on merkittävä.

Kiusaaminen voi olla suoraa tai epäsuoraa. Suora kiusaaminen kuten fyysinen kiusaaminen, on yleensä helpompaa tunnistaa. Epäsuora kiusaaminen kuten hiljainen kiusaaminen voi jäädä usein huomaamatta.

Kiusatuksi tuleminen on kokemus, joka on jokaisella erilainen. Kiusaamisesta kerrottaessa se tulee aina ottaa vakavasti ja pyrkiä selvittämään.

Kiusaamisen vastaisen työn ydin on ennaltaehkäisevässä ja ennakoivassa työssä sekä sen tunnistamisessa, jotta siihen voidaan puuttua varhain. Kiusaamisesta kertovia tunnusmerkkejä voivat olla esimerkiksi porukasta ulos jääminen, yksinäisyys ja yhteisöllisyyden tunteen puute, lisääntyneet koulupoissaolot tai arvosanojen lasku. Kiusaamiseen johtavia tekijöitä ovat muun muassa:

- koulun huono työilmapiiri
- koulukiusaamisen näkymättömyys
- lapsen/nuoren erilaisuus
- ruumiillinen kuritus tai huomiotta jättäminen kotona
- lapsen/nuoren pitää saada purkaa paha olo johonkin toiseen ihmiseen
- kiusaaja on -tai on aikaisemmin ollut -itse koulukiusattu
- pätemisen tarve

Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että oppilas joutuu toistuvasti tai jatkuvasti saman tai muiden luokkien oppilaiden kiusaamisen kohteeksi koulun toimintaympäristössä. Tyypillisesti tytöt ja pojat kiusaavat eri tavoin. Pojille ovat tyypillisiä aggressiivisen käyttäytymisen suorat, fyysiset ja verbaaliset taktiikat, kun taas tytöille luonteenomaisempaa on manipulatiivinen, epäsuora aggressiivisuus.

5.1.3.2 Kiusaamisen muodot

Hiljainen kiusaaminen (teasing) on epäsuoran kiusaamisen muoto. Se on tavallinen kiusaamisen muoto, jota on usein vaikea havaita. Hiljaista kiusaamista voi olla esimerkiksi:

- katseen välttäminen
- tuijottaminen
- merkitsevien silmäysten vaihtaminen jonkun kanssa
- ilmeily
- huokailu
- vaikeneminen
- selän kääntäminen
- toisen puhuttelun väistäminen
- toisen kohtelemineen kuin hän olisi ilmaa
- virtuaaliryhteisöstä tai hauskojen sähköpostien jakelulistalta sulkeminen

Hiljaisen kiusaamisen uhrin eivät pidä melua itsestään ja kertovat harvoin, mitä joutuvat kokemaan. Hiljainen kiusaaminen on tutkitusti yleisempää tyttöjen keskuudessa. Jos hiljaiseen

kiusaamiseen ei päästä puuttumaan ajoissa, johtaa se usein kiusaamisen pitkittymiseen ja pahenemiseen.

Sanallinen kiusaaminen eli esimerkiksi haukkuminen on yleensä helpompi huomata kuin hiljainen kiusaaminen. Se on kiusaamisen yleisin muoto kaikkien oppilaiden ja opiskelijoiden keskuudessa, kaikilla koulutusasteilla. Sanallista kiusaamista voi olla puheen tai viestien kautta esimerkiksi:

- kuiskuttelu
- juorujen levittäminen
- ahdistelu
- pilkkaaminen
- huomauttelu kampauksesta tai vaatteesta
- uhrin sanomisten tai tekemisten jatkuva kommentoiminen
- kikattelu
- pilkkanauru tai pilanteko
- lappujen lähettäminen
- lokeroiden töhriminen
- nimettömien puheluiden soittaminen
- viestien lähettäminen myös sosiaalisen median kanavissa, puhelinsoitot, sopimattomien kuvien ja kuvamanipulaatioiden lähettäminen

Netti- ja somekiusaaminen on kasvanut räjähdysmäisesti. Netissä tai somessa tapahtuvaan kiusaamiseen on hankala puuttua etenkin koulun toimesta. Kiusaaminen on kuitenkin otettava vakavasti ja pyrittävä selvittämään sen tullessa ilmi. Nuoret kokevat, että kiusaaminen netissä tai somessa voi olla jopa pahempaa kuin fyysisessä elämässä. Netti- ja somekiusaamisen muotoja ovat esimerkiksi:

- pilkkaavien, uhkailevien tai järkyttävien viestien lähettäminen (usein nimettömänä tai väärällä nimellä)
- nettipäiväkirjojen sisältöjen lainaaminen ja levittäminen
- netissä olevien valokuvien (esim. kuvagallerioiden profiileista) muokkaaminen ja levittäminen
- kiusattavasta luodut kiusasivut
- kiusattavan nimellä tai nimimerkillä sopimattomasti esiintyminen verkkoyhteisöissä

Fyysisen kiusaamisen tilanne on helpointa havaita. Sen voi huomata ulkoisista merkeistä kuten revenneistä vaatteista, mustelmista jne. Tärkeää on erottaa fyysinen kiusaaminen ja tasavertainen konflikti toisistaan. Myös fyysisen kiusaamisen ja väkivallan ero tulee tunnistaa, jotta tilanteeseen puuttumisen ja sen lopettamisen lisäksi jälkitoimet vastaavat teon vakavuutta. Fyysistä kiusaamista voi olla esimerkiksi:

- lyöminen
- potkiminen
- töniminen
- nipistely
- esineillä tai lumipalloilla heittäminen
- toisen housujen alas vetäminen julkisella paikalla
- ”sattumalta” tönäiseminen
- tiellä seisominen
- oven kiinni lyöminen nenän edestä tahallaan
- toisen tavaroita voidaan kätkeä tai hänen koululaukkuaan heitellä luokassa

- uhkailu
- kiristys
- muista/porukasta eristäminen
- pelottelu

Kiusaaminen voidaan naamioida leikiksi tai urheiluksi. Fyysinen kiusaaminenkin voidaan tehdä niin, ettei sitä juuri huomata. Etenkin fyysisessä kiusaamisessa on tärkeää tunnistaa, että joissain tilanteissa se voi täyttää rikoksen tunnusmerkit. Tällöin tulee toimia Mäntsälän opetuspalveluiden ja poliisin lainvastaisiin tekoihin puuttumisen mallin mukaisesti (2024). Tämä malli löytyy henkilöstön turvallisuuskansiosta Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastainen työ Mäntsälässä -sivustolta. Tärkeää on tarkastella muun muassa mikä on normaalia lasten/oppilaiden pelaamista, leikkiä tai konfliktia? Mikä on lapsen ikä ja kehitystaso? Mikä on tekijän mahdollisuus ymmärtää tekonsa seuraukset ja vaikuttaako siihen esimerkiksi jokin ominaisuus tai vamma?

Kaikki tilanteet, kuten **konfliktitilanteet eivät ole kiusaamista**. Kiusaamisesta ei ole kysymys silloin, kun kaksi tasaväkistä oppilasta riitelee tai tappelee keskenään. Kiusaamista eivät myöskään ole satunnaiset, milloin keneenkin kohdistuvat hyökkäykset tai huutelut taikka leikistä alkava tasaveroisten tavanomainen nahistelu. Tällöin puhutaan usein konfliktista, epäasiallisesta käytöksestä tai määritelmien täytyessä väkivaltatilanteesta.

5.1.3.3 Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on kiusaamisen ennaltaehkäisemisen lisäksi kiusaamistapauksissa ehdottoman tärkeää. Kotien, vanhempien ja koulun tulisi yhteistoimin pyrkiä ratkaisemaan mahdolliset kiusaamistapaukset. Osapuolia on tärkeää kuulla erikseen, jotta on mahdollista muodostaa kuva siitä, mitä todellisuudessa on tapahtunut.

Vanhemmat voivat ehkäistä koulukiusaamista erilaisin toimin. He voivat keskustella kiusaamisesta lapsensa kanssa, vaikka asia ei koskettaisikaan heidän perhettänsä juuri sillä hetkellä. Keskustella voi muun muassa siitä, että kiusaaminen on aina väärin. Kannattaa myös pohtia miltä kiusatusta tuntuu, kertoa, että kiusaamista havaittaessa tai sitä kokiessa on aina tärkeää kertoa aikuiselle. Lisäksi kannattaa kysellä lapsen kaverisuhteista ja -piireistä. Kiusaamista voi ennalta ehkäistä keskustelemalla kiusaamisesta ja sen seurauksista paitsi lasten kanssa koulussa, myös vanhempien kanssa esimerkiksi vanhempainilloissa. Tätä tukemaan on luotu sekä henkilöstölle että oppilaille ja huoltajille Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastainen työ Mäntsälässä -sivusto.

Tärkeää on, että kaikki lasten ja nuorten ympärillä olevat aikuiset luovat turvallisen ilmapiirin, missä nähdyistä tai koetusta kiusaamisesta voi kertoa aikuiselle.

5.1.4 Väkivalta

Väkivalta on maailman terveysjärjestön WHO:n käyttämän määritelmän mukaan fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen, ihmisryhmään tai yhteisöön. Väkipalvta johtaa tai voi hyvin todennäköisesti johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen tai kuolemaan.

Henkinen väkivalta voi olla esimerkiksi eristämistä, vähättelyä, aliarvioimista, nimittelyä, yllyttämistä itsemurhaan sekä toisen halventamista. Mainitut teot voivat vaarantaa lapsen ja nuoren kasvun ja kehityksen.

Väkivaltaan on syytä puuttua viipymättä. Väkivallan sietäminen tai piilottelu ei ole sallittua, väkivaltaan suhtaudutaan koulu yhteisössä vakavasti.

Kriisisuunnitelmassa ohjeistetaan tiedottamisesta kriisitilanteesta, onnettomuuksista koululla sekä kuolemantapauksista.

5.1.4.1 Väkivallan ennaltaehkäisy

Koulussa tehdään kaikille kyllin selkeästi selväksi, ettei yhteisössä hyväksytä väkivaltaa missään muodossa. Yhteisössä järjestyssäännöt ja erilliset sopimukset tukevat ymmärrystä siitä mikä on ei-toivottua käytöstä ja mikä rakentaa yhteisöllistä hyvinvointia ja turvallisuutta yksilön tasolla.

Väkivallan ennaltaehkäisyä on etenkin systemaattinen ja suunnitelmallinen puuttuminen kaikkiin tietoon tullessiin konflikti-, kiusaamis- ja häirintätilanteisiin ja tapauksiin. Näin pyritään välttämään tilanteiden pahenemista väkivaltatilanteeksi sekä koston kierteiksi. Koulussa opiskellaan ohjatusti ja valvotusti, mutta samalla kasvatetaan vastuuntuntoiseen käyttäytymiseen niin, että väkivaltaa ei tapahdu myöskään silloin, kun aikuinen ei ole välittömässä läheisyydessä.

5.1.4.2 Oppilaaseen kohdistunut väkivalta

Väkivaltaan puututaan välittömästi aikuisen toimesta Poikkeamatilanteeseen puuttumisen mallin mukaisesti. Viranomaisyhteistyötä ja tarvittavat ilmoitukset tehdään. Tarpeelliset todisteet kerätään. Jälkihoito ja jatkotoimenpiteet varmistetaan.

Jos väkivallan tekijänä on aikuinen, kysymyksessä on aina rikos ja sitä selvittää poliisi.

5.1.4.3 Koulun aikuiseen kohdistunut väkivalta

Väkivaltaan puututaan aina ja ensisijaisesti pyritään rauhoittamaan tilanne. Paikalle kutsutaan aina viipymättä toinen aikuinen.

- Jos tilanne ei rauhoitu koulun keinoin, paikalle kutsutaan poliisi. Toimenpiteessä huomioidaan lapsen ikä ja kehitystaso.
- Tapahtuneesta ilmoitetaan viipymättä rehtorille. Rehtori (tai opettaja) päättää jatkotoimenpiteistä (lastensuojeluilmoitus, rikosilmoitus) ja kurinpitotoimista (jälki-istunto, kirjallinen varoitus, määräaikainen erottaminen). Rehtori voi evätä turvallisuutta vaarantavan oppilaan opetukseen osallistumisen jäljellä olevan koulupäivän ajaksi sekä tarvittaessa seuraavaksi päiväksi.
- Uhri ohjataan työterveyshuoltoon tai lääkärille.
- Jos tekijä on oppilas, huoltajiin ollaan heti yhteydessä. Toimenpiteessä huomioidaan lapsen ikä ja kehitystaso.
- Paikalla ollut aikuinen tai rehtori tekee turvallisuusilmoituksen (läheltä piti/poikkeamailmoitus).
- Tarvittaessa rehtori järjestää neuvottelun (uhri, tekijä, huoltajat, opiskeluhoollon henkilöstö).
- Tarvittaessa tekijä ohjataan yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon.

5.1.4.4 Koulun aikuisen nimittely, solvaava puhe tai väkivallalla uhkailu

Koulun aikuisen kohdistuneeseen nimittelyyn, solvaavaan puheeseen tai väkivallalla uhkailuun puututaan aina.

- Jos tekijä on oppilas, puheista ilmoitetaan huoltajalle.
- Tapauskohtaisesti on harkittava, onko kysymyksessä kunnianloukkaus (rikoslaki). Siinä tapauksessa asianomainen voi tehdä asiasta tutkintapyyntöä poliisille.
- Laittoman uhkauksen seurauksena kohde saattaa tuntea turvallisuutensa olevan uhattu. Jos opettajaa uhataan ja hänellä on perusteltu syy pelkoonsa, hän voi tehdä asiasta tutkintapyyntöä poliisille.
- Rehtori, uhri tai paikalla ollut aikuinen tekee turvallisuusilmoituksen (läheltä piti/poikkeamailmoitus)
- Jos tilanteesta tehdään tutkintapyyntö, rehtori on yhteydessä oppilaan huoltajaan, jos tekijä on oppilas.
- Tarvittaessa tekijä (oppilas) ohjataan yksilökohtaiseen opiskeluhoルトoon.
- Tarvittaessa mm. työsuojelu ja/tai työterveys antavat ammattiapua.

5.1.5 Häirintä

Häirintä on tasa-arvolaisissa kiellettyä syrjintää (tasa-arvolaki 7§). Sukupuoleen, sukupuoliseen suuntautumiseen, sukupuolen ilmaisuun sekä seksuaaliseen häirintään tulee puuttua heti sitä havaitessa Poikkeamatilanteeseen puuttumisen mallin mukaisesti. Häirinnälle on tyypillistä sen toistuvuus (voi olla myös yksittäinen teko). Yhdenvertaisuuslaki kieltää häirinnän yhdenvertaisuuslain mukaisten syrjintäperusteiden, kuten alkuperän, seksuaalisen suuntautumisen, kielen, uskonnon, vammaisuuden tai terveydentilan perusteella.

Seksuaalisessa häirinnässä on kysymys lapsen tai nuoren altistamisesta ikään kuulumattomalle seksuaalisuudelle, joka loukkaa hänen psyykkistä tai fyysistä koskemattomuuttaan. Sillä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä. Vakavimmillaan se voi muuttua seksuaaliväkivallaksi ja rikolliseksi teoksi.

Häirintä voi johtaa tai olla myös seksuaalista ahdistelua. Seksuaalinen ahdistelu on seksuaaliväkivaltaa ja näin rikos (rikoslaki luku 20).

Käsitys fyysisen vuorovaikutuksen muodoista ja sopivista rajoista on kulttuuri- ja yksilökohtaista. Fyysinen läheisyys voi ilmentää välittämistä ja huolenpitoa, lohduttaa ja luoda turvallisuudentunnetta. Moneen oppiaineeseen kuuluu, että opettaja tai opiskelija voivat koskettaa toista opiskelijaa. Olennaista on, että fyysinen kosketus ei seksuaalisoidu eikä sitä koeta kiusallisena, pakottavana tai epämiellyttävänä.

5.1.5.1 Häirinnän ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen

Opetustilanteet. Opettaja:

- luo turvallisen ja rauhallisen ilmapiirin sekä huolehtii mm. tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjaannuttamisesta
- toteuttaa sukupuolitetietoista opetusta

Seksuaalisen häirinnän ehkäiseminen aihealueena sisältyy monien oppiaineiden tavoitteisiin ja

sisältöihin (kuten terveystieto, liikunta, yhteiskuntaoppi, äidinkieli ja kirjallisuus, katsomusaineet) sekä laaja-alaiseen osaamiseen (erityisesti itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu sekä monilukutaito). Monilukutaitoon liittyen erityisesti kulttuurinen lukutaito auttaa tulkitsemaan eri kulttuurien eroja suhtautumisessa seksuaalisuuteen ja henkilökohtaiseen tilaan, jolloin mahdollisia ongelmia voidaan ennaltaehkäistä valistustyöllä.

5.1.6 Oikeus luovuttaa ja saada tietoja

Perusopetuksessa ja lukiossa opiskelijan opiskeluhoitotyöhön osallistuvilla on salassapidon estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskelijan opettajalle, rehtorille ja tämän opetuksesta vastaavalle viranomaiselle opiskelijan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Seksuaalista häirintää koskeva tieto edellyttää useimmiten tiedon välittämistä. Arvion siitä, onko seksuaalista häirintää koskeva tieto opetuksen asianmukaisen järjestämisen tai turvallisuuden varmistamisen kannalta välttämätön, tekee se, jonka hallussa tieto on.

Alle 18-vuotiaaseen opiskelijaan kohdistunut seksuaalirikosepäily ilmoitetaan poliisille ja lastensuojeluun.

Epäselvissä tilanteissa voi konsultoida ilman nimiä poliisia ja lastensuojelua ja kysyä neuvoa tilanteeseen.

Perusopetuksessa rehtorin ja opettajan tietoon tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta ilmoitetaan niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

5.1.6.1 Nimetön ilmoittaminen

Seksuaalisen häirinnän selvittämisen kannalta nimetön ilmoitus ei ole hyvä lähtökohta. Tilanteeseen puuttuminen tehokkaasti edellyttää asian selvittämistä osapuolten kesken, jota nimetön ilmoitus ei aina mahdollista.

Jos oppilaitoksen kyselyissä tai kurssipalautteissa tulee esiin nimettömiä ilmoituksia koskien seksuaalista häirintää, tulee oppilaitoksessa kuitenkin selvittää käytettävissä olevin keinoin tilannetta. Opiskelijoille on hyvä selventää, että oppilaitoksen keinot ryhtyä toimenpiteisiin nimettömien ilmoitusten johdosta ovat rajalliset.

Puuttuminen, jos seksuaalisesta häirinnästä epäillään oppilaitoksen henkilöstöön kuuluvaa:

- tapahtumankulku selvitetään, kaikkia osapuolia kuullaan ja arvioidaan, onko häirintää tapahtunut sekä päätetään toimenpiteistä ja seurannasta
- jos häirintä on vakavaa tai jos lievempi häirintä jatkuu selvittelyn jälkeen, tehdään tarvittavat palvelussuhdetta koskevat päätökset (varoitusta ja viime kädessä palvelussuhteen päättäminen)

Jos seksuaalisesta häirinnästä epäillään oppilaitoksen opiskelijaa, toimitaan Poikkeamatilanteeseen puuttumisen mallin mukaisesti.

5.2 Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa (Kriisisuunnitelma)

5.2.1. Tiedottaminen

5.2.1.1 Tiedottaminen kriisitilanteessa

Rehtorin tehtävät kriisitilanteessa:

- tiedota opetuspäällikköä ja sivistysjohtajaa tapahtuneesta
- kutsu kriisiryhmä avuksi
- informoi opettajakuntaa ja muuta koulun henkilökuntaa tapahtuneesta
- anna opettajalle ohjeita ja oikeata tietoa tapahtuneesta huhujen ehkäisemiseksi
- pysy henkilöstön ja oppilaiden tavoitettavissa
- kaikki pelastustoimea koskevat kysymykset ohjataan pelastusjohtajalle tai poliisille

5.2.2. Toimintamalleja erilaisissa kriisitilanteissa

5.2.2.1 Oppilaan kuolemantapaus

- Kun tieto kuolemantapauksesta tulee koululle, tiedon vastaanottaja siirtää tiedon välittömästi rehtorille, joka selvittää tosiasiat, mitä on tapahtunut.
- Rehtori pyytää lupaa tai sopii huoltajien kanssa asian käsittelystä koulussa.
- Rehtori kokoaa kriisiryhmän koolle ja suunnittelee käytännön toimenpiteet.
- Rehtori kertoo tapahtuneesta luokanopettajalle/-valvojalle ja muulle henkilökunnalle, jotta opettajat osaavat vastata oppilaiden mahdolliseen keskusteluun ja tuen tarpeeseen.
- Luokanopettaja/-valvoja kertoo tapahtuneesta oman luokan oppilaille.
- Tapahtuneesta tulee puhua avoimesti ja konkreettisesti. Oppilaiden on saatava puhua siitä, mitä he ajattelevat ja tuntevat.
- Koulun muut luokanopettajat/-valvojat kertovat tapahtuneesta omille luokilleen, mikäli se katsotaan kriisiryhmässä aiheelliseksi.
- Opettajat tiedottavat myös mahdollisuudesta lisäkeskusteluihin esimerkiksi opiskeluhooltohenkilöstön (kriisiryhmän jäsenten) kanssa.
- Kun kaikille luokille on kerrottu tapahtuneesta, lippu nostetaan puolitankoon.
- Oman luokan tai koko koulun oppilaita tiedotetaan. Teksti voi olla esimerkiksi seuraavanlainen:

Koko koulun tiedote

Olemme suruksemme saaneet tänään tietää, että XX koulun oppilas on (koska) menehtynyt (miten, esim. tapaturmaisesti). Tämä suru-uutinen koskettaa luonnollisesti meitä kaikkia. Meidän kaikkien ajatukset ovat perheen ja läheisten kanssa. Luokkatovereille tapahtuma on varmasti järkyttävä ja tunteita herättävä. Keskustelemme asiasta tulevana päivinä koulussa oppilaiden tuntemuksia seuraillen. Opiskeluhoolto osallistuu asian käsittelyyn koululla. Toivomme, että käsittelette asiaa myös kotona ja seuraillette lapsenne vointia. Tarpeen vaatiessa voitte olla yhteydessä koulun opiskeluhooltohenkilöstöön.

Mäntsälässä x.x.xxxx

nimi
rehtori

nimi
opetuspäällikkö

- Kouluyhteisö huomioi omaiset sopivaksi katsomallaan tavalla.
- Oppilaan luokassa voidaan järjestää muistotilaisuus.
- Mieluiten tilaisuus järjestetään heti seuraavana päivänä, tarvittaessa seurakunnan kanssa yhteistyössä.

5.2.2.2 Henkilökuntaan kuuluvan kuolemantapaus

- Välittömästi kuolemantapausten jälkeen rehtori kertoo tapahtuneesta henkilökunnalle.
- Luokanvalvojat kertovat tapahtuneesta oppilaille.
- Jos oma luokanvalvoja on kuollut, luokalle tuttu opettaja kertoo tapahtuneesta.
- Asiasta puhutaan avoimesti ja konkreettisesti. Oppilaiden täytyy saada puhua siitä, mitä he ajattelevat ja tuntevat.
- Kun kaikille on kerrottu asiasta, lippu nostetaan puolitankoon.
- Rehtori kutsuu kokoon koulun kriisiryhmän. Ryhmä suunnittelee käytännön toimenpiteet.
- Rehtori ilmoittaa opetuspäällikölle kuolemantapauksesta.
- Oppilaat saavat lyhyen kirjallisen viestin kotiin vietäväksi. Teksti voi olla esimerkiksi seuraava:

Luokka _____ on surukseen saanut tänään kuulla, että _____ on kuollut. Tämä koskettaa luonnollisesti meitä kaikkia. Luokan oppilaille järkytys on kuitenkin suurin. Tämän vuoksi keskustelemme tapahtumasta lähipäivinä. Seurakunta osallistuu koululla järjestettävään muistotilaisuuteen. Jos tarvitsette lisätietoja, voitte ottaa meihin yhteyttä.

Mäntsälässä _____/_____/_____

Luokanvalvoja

Rehtori

- Muistotilaisuus koululla pidetään mieluiten jo samana päivänä kuin tieto on saatu.
- Omalle luokalle voidaan järjestää myös erillinen muistotilaisuus. Seurakunta auttaa tilaisuuden suunnittelussa ja järjestelyissä.
- Henkilökuntapalavereissa keskustellaan kuolemantapausten aiheuttamista järjestelyistä, kuten kontakteista omaisiin.

5.2.2.3 Oppilas menettää läheisensä

- Kun koulussa saadaan kuulla tapahtumasta, omaisilta kysytään, kerrotaanko asiasta luokan oppilaille. Perheen kanssa sovitaan, kuinka tapahtumaa luokan kanssa käsitellään.
- Oppilaita valmistetaan siihen, että läheisensä menettänyt oppilas voi olla tavallista haavoittuvampi. Opettaja pitää huolta oppilaasta ja seuraa hänen hyvinvointiaan. Tarvittaessa opettaja ohjaa oppilaan asian opiskeluhoitoryhmän jäsenille.
- Rehtori yhdessä opettajien kanssa päättää, kuinka perhettä muistetaan esim. surunvälittelulla tai kukilla.

5.2.3 Onnettomuudet koulussa

Jokaisella koulussa toimivalla (kaikilla ihmisillä) on itsellään ensisijainen vastuu tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisystä sekä omasta ja ympäristönsä turvallisuudesta huolehtimisesta. Pelastuslaissa on useita jokaiselle säädettyjä varautumis- ja toimintavelvoitteita. Näitä ovat esimerkiksi yleinen huolellisuusvaatimus tulen käsittelyssä, avotulen teon rajoitukset ja jokaisen velvollisuus hätäilmoituksen tekemiseen.

Koulun turvallisuuskansiossa määritellään toimintakäytänteet vaarojen ja riskien arviointiin sekä niistä johdettuihin suunnitelma- ja toimintaohjeistukseen. Rakennusten omistajilla ja haltijoilla sekä toiminnanharjoittajilla on velvollisuus ehkäistä tulipaloja ja muita onnettomuuksia sekä varautua vaaratilanteisiin. Velvollisuudesta käytetään nimitystä omatoiminen varautuminen.

5.2.3.1 Onnettomuuspaikalla

- Ensimmäisenä paikalle tuleva hälyttää apua (YLEINEN HÄTÄNUMERO 112).
- Ylimääräiset oppilaat pidetään poissa onnettomuuspaikalta.
- Kriisiryhmän jäsenet pyydetään tarvittaessa apuun.
- Silminnäköiden tai ensimmäisenä paikalla olijojen nimet kirjataan ylös myöhempiä keskusteluja varten.

5.2.3.2 Tiedottaminen

- Koteihin lähetetään Wilman kautta tiedote tapahtuneesta.
- Rehtori kertoo asiasta henkilökunnalle ja ottaa sen jälkeen yhteyden opetuspäällikköön.
- Luokanvalvojat kertovat tapauksesta luokilleen. Asiasta puhutaan suoraan ja konkreettisesti. Oppilaita kannustetaan keskustelemaan tunteistaan ja ajatuksistaan.
- Turhien huhujen välttämiseksi huoltajia kannattaa tiedottaa aina, jos pelastushenkilöstöä ja / tai –kalustoa käy koululla. Oppilaille tiedotetaan tapahtuneesta kuuluttamalla.

5.2.3.3 Jälkityö

- Oppilaat reagoivat onnettomuuteen eri tavoin. Oppilaiden poissaoloja seurataan onnettomuuden jälkeen. Reagointi voi tapahtua vasta jonkin ajan kuluttua tapahtumasta.
- Jos joku oppilaista on loukkaantunut ja joutuu olemaan pitkään sairaalassa, luokanvalvoja pitää yhteyttä oppilaan perheeseen. Jos oppilas on loukkaantunut pysyvästi, koulun kriisiryhmän / opiskeluhooltotyöryhmän hyödyntäminen on tärkeää oppilaan palatessa luokka- ja koulu yhteisöön.

6. Liitteet

Liite 1 Perusopetuksen opiskeluhoollon kokonaistarve henkilötyövuosina

PERUSKOULUIEN OPPILASMÄÄRÄ lv.2024-2025														psykologi- resurssitarve	kuraattori- resurssitarve	terveydenhoitaja- resurssitarve	lääkäri- resurssitarve
Koulu	Valmistava	PL	1 lk	2 lk	3 lk	4 lk	5 lk	6 lk	7 lk	8 lk	9 lk	TIKU	Yhteensä	780	670	460	2100
Ehnoos									109	133	154	22	418	0,5	0,6	0,9	0,2
Hepola	41		23	27	18	19	19	21					168	0,2	0,3	0,4	0,1
Hirvihaara			13	13	12	10	12	12					72	0,1	0,1	0,2	0,0
Hyökännummi			29	51	36	39	37	33					225	0,3	0,3	0,5	0,1
Kirkonkylä	10		41	34	37	35	37	39					233	0,3	0,3	0,5	0,1
Myllymäki		22	38	45	47	43	36	49					280	0,4	0,4	0,6	0,1
Numminen			8	17	20	27	21	29					122	0,2	0,2	0,3	0,1
Ohkola			11	14	16	14	15	13					83	0,1	0,1	0,2	0,0
Riihenmäki	31		46	41	41	38	43	42	59	114	116	12	583	0,7	0,9	1,3	0,3
Saari			13	14	10	15	9	14					75	0,1	0,1	0,2	0,0
Sälinkää			9	9	16	20	19	18					91	0,1	0,1	0,2	0,0
Sääksjärvi			7	11	9	10	8	19					64	0,1	0,1	0,1	0,0
Yhteensä			238	276	262	270	256	289	168	247	270		2414	3,1	3,6	5,2	1,1
Mäntsälän lukio													309	0,4	0,5	0,7	0,1
Perusopetus ja lukio yhteensä													2723	3,5	4,1	5,9	1,3

Lääkehoitosuunnitelma

KOULUN/OPPILAITOKSEN NIMI

1 Johdanto

Tämä lääkehoitosuunnitelma on laadittu yhteistyössä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen ja Keski-Uudenmaan kuntien kanssa voimassa olevaan lainsäädäntöön perustuen.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisema Turvallinen lääkehoito – opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen kuvaa koulussa toteutettavaa lääkehoitoa seuraavasti: ”Koulussa toteutettavaan lääkehoitoon liittyvät toimintamallit kuvataan koulukohtaisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa. Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Koulutuksen järjestäjä (kunta, opetustoimen johto) vastaa siitä, että opetussuunnitelman mukaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisällytetään lääkehoitosuunnitelma ja että se toteutuu. Yksittäisen työyksikön eli koulun johdolla on vastuu koulukohtaisen lääkehoitosuunnitelman sisällyttämisestä koulun opiskeluhoitosuunnitelmaan, ja sen toteutumisesta huolehtiminen. Lääkehoitoa suunnitellaan ja toteutetaan edellä kuvatusti myös toisen asteen oppilaitoksissa, vaikka opiskelijoista suurin osa kykenee jo itse huolehtimaan koulupäivän aikaisesta lääkityksestään.” (STM 2021)

Tämä yhteinen lääkehoitosuunnitelma ohjaa lääkehoidon toteuttamista kouluissa ja oppilaitoksissa. Suunnitelma täydennetään koulukohtaisilla tiedoilla koulukohtaiseksi lääkehoitosuunnitelmaksi.

2 Lääkehoito kouluissa

2.1 Koulun kuvaus

Koulun tiedot	
Nimi	
Henkilöstömäärä	
Lääkehoitoon koulutetun henkilöstön määrä	
Muuta	

2.2. Koulun lääkehoitosuunnitelma

Jokaisessa koulussa, jossa lääkehoitoa toteutetaan tulee olla oma lääkehoitosuunnitelma, joka on laadittu tälle yhteisesti laaditulle pohjalle.

Lääkehoitosuunnitelma pidetään henkilöstön helposti saatavilla ja sitä hyödynnetään uusien työntekijöiden perehdyttämisessä.

 Kuvaa tähän, milloin lääkehoitosuunnitelmaa päivitetään (katselmointi esim. vuosittain ja päivitys aina toiminnan ollessa muuttuessa) ja missä lääkehoitosuunnitelmaa säilytetään

 Kuvaa tähän, miten lääkehoitoa toteuttavan henkilöstön riittävyyttä arvioidaan suhteessa lääkehoitoa tarvitseviin oppilaisiin ja miten toimitaan, jos henkilöstömäärässä tapahtuu muutoksia (esimerkiksi äkilliset poissaolot jne.)

2.3 Oppilaan lääkehoitosuunnitelma

Kun oppilaalla ilmenee lääkehoitoa vaativa sairaus tai kun kouluun on tulossa säännöllistä lääkehoitoa tarvitseva lapsi, joka ei itse pysty huolehtimaan lääkityksestään, huoltajien, opetustoimen ja terveydenhuollon on yhdessä huolehdittava siitä, että lääkehoidon toteuttamisesta koulupäivän aikana sovitaan. Sovittaviin asioihin kuuluvat esimerkiksi lääkityksen toteuttaja sekä tämän varahenkilö, lääkityksen toteutus (kuten annosmäärät ja -ajat), erityistilanteisiin varautuminen, ensiapukäytännöt sekä työnjako ja vastuut koulun toimijoiden, vanhempien ja

Mäntsälän kunta, Opetuspalvelut

Heikinkuja 4, 04600 Mäntsälä | puh. (019) 264 5000 | palvelupiste@mantsala.fi | fax (019) 264 5212

www.mantsala.fi

oppilaan kesken. Yllä mainitut asiat kirjataan erilliseen oppilaan lääkehoitosuunnitelmaan (liite 1). Koulutuksesta vastaavat tahot kunnassa varmistavat, että oppilaan tarvitsema lääkehoito koulussa toteutuu ja lääkehoitoon osallistuvia henkilöitä on saatavilla koko toiminta-ajan.

2.4 Yhteystietoja

Yhteystietoja	
Päivystysapunumero (Päivystysavusta saa neuvoa äkillisiin terveysongelmiin ennen päivystyspoliklinikalle hakeutumista. Henkeä uhkaavissa tilanteissa (esim. hengitysvaikeus, tajuttomuus, halvausoireet, äkillinen kouristelu) tulee olla yhteydessä hätänumeroon).	puh. 116 117
Yleinen hätänumero	puh. 112
Myrkytystietokeskus	puh. 0800 147 111 tai 09 471 977
Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen lääkehoitosuunnitelmia koskevien kysymysten osalta yhteyshenkilö on lääkitysturvallisuusasiantuntija Kirsi Kaunisvesi-Pietarila.	kirsi.kaunisvesi-pietarila@keusote.fi
Muita yhteystietoja	 Lisää yhteystiedot.

3 Vastuut tehtävät ja työnjako lääkehoidon toteutuksessa

3.1 Opetustoimi

Koulutuksen järjestäjä (kunta, opetustoimen johto) vastaa siitä, että opetussuunnitelman mukaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisällytetään lääkehoitosuunnitelma ja että se toteutuu. (STM 2021)

3.2 Keski-Uudenmaan hyvinvointialue

Hyvinvointialue osallistuu lääkehoitosuunnitelman laadintaan ja liittää sen osaksi hyvinvointialueen alueen lääkehoitosuunnitelmaa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon rooli määritellään [Terveystieteiden laissa 16 ja 17 §](#).

3.3 Hoitava lääkäri

Hoitava lääkäri vastaa lääkehoidon arvioinnista, lääkkeen määräämisestä ja lääkehoidon kokonaisuudesta. Lääkäri vastaa osaltaan myös hoidon tarpeen arvioinnista, lääkehoidon vaikuttavuuden arvioinnista sekä lääkehoidon ohjauksesta ja neuvonnasta.

3.4 Rehtori

Rehtorin tehtävä on huolehtia riittävän lääkehoidon osaamisen hallitsevan henkilöstön tarvittavasta määrästä ja läsnäolosta. Rehtori vastaa myös koulukohtaisen lääkehoitosuunnitelman sisällyttämisestä koulun opiskeluhoitosuunnitelmaan ja huolehtii lääkehoitosuunnitelman toteutumisesta.

3.5 Lääkehoitoa toteuttava henkilöstö

Mitä vaativammasta lääkehoidosta on kyse, sitä suositeltavampaa on, että lääkehoitoa toteuttaa sosiaali-terveydenhuollon ammattihenkilö, kuten lähihoitaja. Tilanteissa, jossa koulussa ei työskentele sote-ammattihenkilöitä, voi muu työntekijä toteuttaa lääkärin lapselle määräämää lääkehoitoa. Tällöin lääkehoidon

Mäntsälän kunta, Opetuspalvelut

Heikinkuja 4, 04600 Mäntsälä | puh. (019) 264 5000 | palvelupiste@mantsala.fi | fax (019) 264 5212

www.mantsala.fi

toteuttaminen perustuu työntekijän suostumukseen, perehdytykseen, lisäkoulutukseen ja osaamisen varmistamiseen hyväksytyntenttien muodossa. Silloin kun lääkitseminen on työnantajan hyväksymää toimintaa, siihen liittyvä vastuu ja mahdolliset vahingonkorvauskysymykset ratkaistaan samoin periaattein kuin koulutyössä yleensäkin (STM 2021).

3.6 Oppilaan huoltaja

Huoltajalla on keskeinen vastuu sekä tiedonkulusta että koulun henkilöstön riittävästä perehdyttämisestä oppilaan lääkehoitoon. Huoltajan velvollisuutena on varmistaa oppilaan lääkehoitoon liittyvän tarvittavan tiedon välittyminen hoitavalta lääkäriltä koulun henkilöstölle. Vastaavasti huoltajan tehtävänä on myös välittää koulun henkilöstöltä saatu tieto hoitavalle lääkärille.

Huoltaja osallistuu oppilaan lääkehoitosuunnitelman laadintaan ja toimii omalta osaltaan suunnitelman mukaan.

4 Lääkehoidon osaaminen

Lääkehoidon toteuttamiseen osallistuvan henkilökunnan lääkehoidon osaamisen varmistaminen ja ylläpito ovat osa turvallista lääkehoitoa. Osaamisen varmistamisen prosessi sisältää:

- lääkehoidon koulutuksen ja tentit
- koulukohtaisen perehdytyksen
- lapsikohtaisen perehdytyksen häntä hoitavalta taholta.

Koulun rehtori dokumentoi osaamisen varmistamisen prosessin suoritetuksi erilliselle lomakkeelle (liite 2). Osaaminen varmistetaan 5 vuoden välein suorittamalla lääkehoidon koulutus ja tentit uudelleen.

4.1 Perehdytys, koulutus ja tentit

Jokaisen lääkehoitoon osallistuvan työntekijän tulee perehtyä koulussa toteuttavaan lääkehoitoon. Perehdytyksessä käydään läpi mm. lääkehoitosuunnitelma.

Lääkehoidon toteuttamiseen osallistuvat työntekijät suorittavat erikseen sovitut teoriaopinnot sekä tentit.

[Kuvaa tähän](#)

- [miten lääkehoidon koulutus \(kouluttava taho\) ja tenttien suorittaminen on järjestetty](#)
- [perehdytyksen järjestäminen, mm. lääkehoitosuunnitelmaan tutustuminen ja lukukuittaus](#)

4.1.1 Lapsikohtainen perehdytys

Pitkäaikaisesti sairaan lapsen lääkehoidon (esim. diabetes, epilepsia, ADHD) toteuttamiseksi työntekijä tarvitsee lapsikohtaisen perehdytyksen. Tällöin hoitava taho, yleensä erikoissairaanhoito, perehdyttää työntekijän kyseisen lapsen lääkehoitoon. Järjestelyistä ja lapsikohtaisesta perehdytyksestä tulee sopia huoltajan ja hoitavan tahon kanssa yhdessä.

4.2 Adrenaliinikynä

Adrenaliinikynä (Epipen® ja Jext®) on tarkoitettu maallikkokäyttöön ja on henkilökohtainen lääke. Anafylaksiassa adrenaliini on hengen pelastava hoito, jota ei tule epäröidä antaa.

Tärkeää on, että henkilökunta perehtyy injektorin käyttöön tilanteissa, joissa koulussa/luokassa on oppilas, jolle on määrätty adrenaliinikynä. Käyttöön voi perehtyä esim. Terveyskirjaston Adrenaliinikynän käyttö – ohjeistuksen avulla. Ohjeistuksessa on myös linkki annosteluvideosiin. <https://www.terveyskirjasto.fi/ldk00401>. Apteekeista on mahdollista tilata harjoituskynät, jotka eivät sisällä neulaa tai lääkeainetta. Harjoituskynän avulla pistämistä voi harjoitella rauhallisessa tilanteessa.

 Kuvaa tähän, kuinka perehdytään adrenaliinikynän käyttöön

4.3 Osaamisen ylläpitäminen

Osaamisen ylläpitämisen tavoitteena on tukea työntekijän lääkehoidon osaamista. Työntekijällä voi olla tarve palauttaa mieleen aiemmin koulutuksessa opittuja asioita ja lääkehoidon osaamista. Osaamisen ylläpitämisessä voi hyödyntää alla olevia materiaaleja.

Astma ja allergiat

Allergia-, iho- astmaliiton; Lapsen astman –videotarja: <https://www.allergia.fi/ohjevideot/lapsen-astma/>

Opasvideo Babyhalerin käyttöön:

<https://www.apteekki.fi/annosteluvideot/annosteluvideot/babyhaler-tilanjatke.html>

Opasvideot mm. nenäsuihkeen, silmätippojen antoon:

<https://www.allergia.fi/ohjevideot/>

Epilepsia

Yleistä lasten- ja nuorten epilepsiasta:

<https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/epilepsia>

Epilepsia päiväkodissa:

<https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/epilepsia/epilepsia-p%C3%A4iv%C3%A4kodissa-koulussa-ja-harrastuksissa>

Epilepsiakohtauksen hoito:

<https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/epilepsia/epilepsiakohtauksen-ensiapu>

5. Lääkehoidon toteuttaminen

Lähtökohtana on, että oppilaan lääkehoito toteutetaan aina ensisijaisesti kotona. Koulupäivän aikana oppilaalle annetaan vain välttämättömät lääkkeet. Säännöllistä lääkitystä tarvitsevien oppilaiden huoltajia voi hoidettavan sairauden luonteesta riippuen kehottaa keskustelemaan hoitavan lääkärin/tahon kanssa siitä, olisiko mahdollista määrätä pitkävaikutteisia lääkkeitä, jolloin lääkehoidon toteuttaminen onnistuisi kotona aina ennen ja/tai jälkeen koulupäivän.

Koulussa annettava lääkehoito perustuu lääkärin määräykseen ja lääkereseptiin. Akuutissa tilanteessa lääkkeen antoa voidaan toteuttaa myös terveydenhuollon ammattilaisen ohjeen mukaisesti (esim. Myrkytystietokeskus).

5.1 Lääkehuolto

Lääkkeet tuodaan kouluun annostusohjeineen niiden alkuperäispakkauksessa. Lisäksi tulee olla kirjallisesti tiedossa seuraavat tiedot:

- lääkkeen käyttäjän nimi
- lääkkeen nimi ja vahvuus
- lääkkeen annostelu
- mihin aikaan lääke annetaan
- missä lääke säilytetään (lämpötila)
- miten lääke annetaan (niellään, veteen sekoitettuna, hengitettävä jne)
- avaamispäivämäärä pakkauksiin, joissa on rajattu säilyvyys (esim. silmätipat, insuliinit)

Lääkkeet ovat henkilökohtaisia, eikä niitä saa antaa toiselle henkilölle.

5.2 Lääkkeiden säilytys

Lääkkeet säilytetään lukituskaapissa selkeästi oppilaan nimellä varustettuna sekaantumisen estämiseksi.

Lääkkeiden oikeisiin säilytysolosuhteisiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Jääkaapissa säilytettäviä valmisteita ei saa säilyttää jääkaapin ovessa (lämpötilavaihtelut/liian korkea lämpötila) tai niin että ne osuvat jääkaapin takaseinään (jäätymisvaara). Lämpötilapoikkeamatilanteissa tulee olla yhteydessä apteekkiin lääkkeen käyttökelpoisuuden varmistamiseksi.

 Kuvaa tähän toteutus lääkkeiden säilyttämisestä

-säilytyspaikat (jos lukollinen kaappi, kenellä avaimet, onko jääkaapissa esim. erillinen laatikko lääkkeille)

-miten estetään lääkkeiden sekaantuminen, jos koulussa/luokassa on useampi lääkehoitoa tarvitseva oppilas

-miten (kuka ja milloin) säilytyslämpötilat varmistetaan, käytetäänkö esim. lämpömittaria ja lämpötilaseurantalomaketta (liite 3)

Vanhentuneet ja käyttämättä jääneet lääkkeet annetaan oppilaan huoltajalle, joka toimittaa lääkkeet apteekkiin hävitettäväksi.

 Kuvaa tähän, mitä muita lääkkeitä koulussa säilytetään ja missä, esim. joditabletit, lääkehiili? (mikäli ei kuvata muualla)

5.3 Lääkkeiden antaminen ja dokumentointi

Lääkehoitoon koulutettu henkilökunta toteuttaa lääkehoitoa oppilaan lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. Lääkkeitä käsiteltäessä noudatetaan aseptista työtapaa: huolehditaan käsihygieniasta sekä käytettävien välineiden ja työtasojen puhtaudesta.

Akuutissa tilanteessa lääkkeen antoa voidaan toteuttaa myös terveydenhuollon ammattilaisen ohjeen mukaisesti. Akuutit lääkehoitoon liittyvät kysymykset esitetään ensisijaisesti oppilaan huoltajille. Ellei huoltajia tai sovittua hoitavaa tahoa tavoiteta, otetaan yhteys tarvittaessa päivystysapunumeroon tai hätänumeroon.

Lääkehoidon toteuttajan tulee **aina** ennen lääkkeen antamista varmistua seuraavista asioista:

- oppilaan henkilöllisyys
- oikea lääke
- oikea annos
- oikea lääkemuoto
- oikea annosteluajankohta
- oikea antoreitti
- lääkkeen käyttökelpoisuus (kestoaika)

Tärkeä osa turvallista lääkehoitoa on lääkehoidon vaikutusten seuranta. Se on kaikkien lääkehoitoon osallistuvien tehtävä. Lääkehoidon seurannasta sovitaan oppilaan lääkehoitosuunnitelmassa.

 Kuvaa tähän käytänteet lääkkeiden antamiseen ja dokumentointiin liittyen. Kuinka toimitaan, mikäli havaitaan esim. lääkkeen aiheuttama haittavaikutus.

6. Lääkehoidon turvallisuus

Riskien tunnistaminen ja kirjaaminen sekä tämän tiedon tuominen käytäntöön ovat ennakoivan riskienhallinnan ja lääkitysturvallisen toiminnan edellytys.

Mäntsälän kunta, Opetuspalvelut

Heikinkuja 4, 04600 Mäntsälä | puh. (019) 264 5000 | palvelupiste@mantsala.fi | fax (019) 264 5212

www.mantsala.fi

6.1 Riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen

Lääkehoitoprosessiin liittyy aina sen erityispiirteiden mukaisia riskejä. Riskit voivat liittyä esimerkiksi toimintaympäristöön, henkilöstöön, lääkkeen käyttäjään tai lääkehoidon vastuisiin. Ennakoivalla riskienhallinnalla mahdollistetaan lääkehoidon turvallisuus.

Riskilääkkeeksi kutsutaan lääkettä, jonka annosteluun, käsittelyyn ja säilytykseen liittyy turvallisuuden kannalta erityisiä riskejä tai väärinkäytön mahdollisuus. Riskilääkkeet ovat lääkehoidossa tavanomaisesti käytettyjä lääkkeitä, jotka väärin annettuina saattavat aiheuttaa vakavia haittoja. Niiden käyttö vaatii erityistä tarkkaavaisuutta lääkehoitoprosessin jokaisessa vaiheessa. Esimerkiksi insuliinit, ADHD-lääkkeet ja epilepsialääkkeet ovat riskilääkkeitä, joita lapsella voi olla käytössä. Taulukossa 1 on kuvattu koulussa tunnistetut lääkehoidon prosessin riskit sekä käytössä olevat riskilääkkeet, keinot riskien välttämiseksi sekä toiminta riskien toteutuessa.

 Täytä taulukkoon 1 tunnistetut riskit ja riskilääkkeet, taulukossa esitetyt lääkkeet ja riskit ovat esimerkkejä

Taulukko 1. Tunnistetut riskit, käytössä olevat riskilääkkeet, ennaltaehkäisy ja toiminta poikkeamatilanteessa

Riskilääke	Riski	Keinot riskien vähentämiseksi	Toiminta tilanteissa, joissa riski on toteutunut
Insuliinit Valmisteen kauppanimi	Väärä annostelu → liian korkea tai matala verensokeri (hyper- tai hypoglykemia) Lääke antamatta → liian korkea verensokeri Pitkä- ja lyhytvaikutteiset insuliinit sekoitetaan toisiinsa. Yliannostelu tai annostelu väärälle henkilölle voi johtaa kuolemaan. 	Verensokerin seuranta! Annostuksen oikeellisuuden ja annoksen varmistaminen ennen lääkkeen antamista. Mahdollinen kaksoistarkastuksen tekeminen Huomioidaan että kynissä eri vahvuuksia! 	Yhteys huoltajiin, tarvittaessa soitto hätänumeroon Lapsen voinnin tiivis seuranta Verensokerin mittaaminen
ADHD-lääke Valmisteen kauppanimi	Yliannostelu tai annostelu väärälle henkilölle voi johtaa kuolemaan Valmiste kuuluu huumaaviin lääkevalmisteisiin, joiden väärinkäyttöriski on olemassa 	Annostuksen oikeellisuuden ja annoksen varmistaminen ennen lääkkeen antamista Lukollinen säilytys ja pääsy vain lääkehoitoa toteuttavilla henkilöillä 	Yhteys huoltajiin, tarvittaessa soitto hätänumeroon

Lääkkeen antaminen	Lääke annetaan väärälle lapselle 	Lapsen henkilöllisyys varmistetaan aina esim. miten	Yhteys huoltajiin, tarvittaessa soitto hätänumeroon
Pistostapaturma	Insuliinia pistävä työntekijä pistää vahingossa itseään 	Huolellinen perehtyminen insuliinineulojen turvalliseen käyttöön 	Yhteys työterveyshuoltoon
Lääkehoitoa toteuttavan henkilöstön riittävyys			
Lääkehoidon järjestäminen retki- ja liikuntapäivinä			
Annettava lääke on unohdettu toimittaa kouluun			

6.2 Lääkehoidon vaaratapahtumissa toimiminen

Aina, kun toiminnassa on mukana ihmisiä, tapahtuu myös inhimillisiä virheitä ja erilaisia vaaratapahtumia. Vaaratapahtumilla tarkoitetaan sekä haittatapahtumia että niin sanottuja läheltä piti -tapahtumia. Haittatapahtumassa poikkeama on realisoitunut, kun taas läheltä piti -tapahtumissa poikkeama on havaittu ja korjattu ennen sen tapahtumista.

Kun lääkehoitoon liittyvä vaaratapahtuma havaitaan, tehdään välittömästi tarvittavat toimenpiteet vaaran poistamiseksi ja vaikutusten minimoimiseksi. Vaaratapahtuma voi liittyä esimerkiksi lääkkeen annosteluun, antamiseen, kirjaamiseen tai säilytykseen.

- *Kuvaa tähän käytänteet, kuinka poikkeamatilanteissa toimitaan ja toimintaa kehitetään tapahtuneen pohjalta*
- *kirjataanko tapahtuma? minne? (esim. liite 4 tai sähköinen järjestelmä)*
 - *kuka kirjaa*
 - *kenelle ilmoitetaan*
 - *kuinka käsitellään*

Lähteet

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:6. Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:9. Toimintamalli diabetesta sairastavan lapsen koulupäivän aikaisesta hoidosta.

Liitteet

- Liite 1. Oppilaan lääkehoitosuunnitelma
- Liite 2. Lääkehoidon osaamisen varmistaminen
- Liite 3. Lämpötilaseurantalomake
- Liite 4. Ilmoitus lääkityspoikkeamasta

Oppilaan lääkehoitosuunnitelma

Liite 1

Oppilaan nimi	Henkilötunnus
Osoite:	
Huoltajien nimet:	
Huoltajien puhelinnumerot, joista tavoittaa päivän aikana:	
Varahenkilö tilanteissa, joissa huoltajiin ei saa yhteyttä:	
Hoitavan tahon yhteystiedot:	

Oppilaan lääkkeet ja lääkehoito koulupäivän aikana

Oppilaan ikätason mukaan lääke voi olla oppilaalla itsellään säilytyksessä, mikäli huoltajan kanssa näin sovitaan. Tällöin merkitään lääkkeen säilytys osioon "lääke oppilaalla", ja ylivivataan lääkkeen käyttöpäivämäärä sekä vastaanotto- ja luovutuskuittaus osiot.

Toistaiseksi jatkuva lääkitys

Tarvittaessa käytettävä lääkitys

Lääkkeen nimi:
Sairaus, jonka hoitoon lääkettä käytetään:
Annostus:
Antotapa:
Milloin lääkettä annetaan (esim. kellonaika, tilanne):
Lääkkeen säilytys:

Lääkkeen viimeinen käyttöpäivämäärä:	
Lääkityksen toteuttaja ja varahenkilö koulussa:	
Seurattavat oireet ja lääkkeen vaikutuksen seuranta:	
Tilanteet, joissa ollaan yhteydessä huoltajiin:	
Tilanteet, joissa soitetaan hätäkeskukseen:	
Muuta lääkehoitoon liittyvää:	
Lääke vastaanotettu (pvm. + vastaanottajan nimi)	Lääke palautettu huoltajalle (pvm. + luovuttajan nimi)

Huoltaja vastaa siitä, että koululaisen ja alle 18-vuotiaan opiskelijan lääkehoidon tarve ja lääkehoidon toteuttamisen kannalta kaikki tarvittava tieto on lääkehoitoon osallistuvien työntekijöiden käytettävissä. Huoltaja vastaa myös oppilaan tai opiskelijan yksilöllisen lääkkeen toimittamisesta kouluun/oppilaitokseen sekä lääkehoitoon liittyvien tietojen siirtämisestä tarvittaessa toiseen kuntaan tai kouluun/oppilaitokseen. Koulun/oppilaitoksen työntekijän oppilaalle tai opiskelijalle jakaman lääkkeen on aina oltava alkuperäispakkauksessa ja mukana on oltava kopio alkuperäisestä reseptistä, josta on käytävä ilmi annostus. Kaikki lapsen tai nuoren lääkehoitoon osallistuvat tahot toimivat yhteistyössä oppilaan, opiskelijan ja huoltajien kanssa. Suunnitelma päivitetään tarvittaessa ja aina kun lääkehoidossa tapahtuu muutoksia.

Allekirjoitukset

Päiväys	Huoltajan/huoltajien allekirjoitukset
Päiväys	Huoltajan/huoltajien allekirjoitukset
Päiväys	Rehtori nähnyt

Lääkehoidon osaamisen varmistaminen

Liite 2

Nimi
Koulu

☐	Lääkehoidon koulutus ja tentti suoritettu hyväksytysti	Pvm.
☐	Lääkehoitosuunnitelmaan tutustuminen	Pvm.
☐	Perehdytys suoritettu	Pvm.

Lapsikohtainen perehdytys saatu seuraavien pitkäaikaissairauksien lääkehoitoon

☐	Diabetes	Pvm. ja perehdyttänyt taho
☐	Epilepsia	Pvm. ja perehdyttänyt taho
☐	ADHD	Pvm. ja perehdyttänyt taho
☐	Jokin muu, mikä	Pvm. ja perehdyttänyt taho

Työntekijän osaaminen on varmistettu lääkehoitosuunnitelmassa kuvatulla tavalla

Paikka ja aika	Rehtorin allekirjoitus ja nimenselvennys
----------------	--

Lämpötilaseurantalomake lääkkeiden säilytystiloihin

Päivittäin: Lue jääkaapin lämpötila. Mikäli käytössäsi on min/max-mittari lue myös minimi- ja maksimilämpötila jääkaapin ulkopuolella olevasta lämpötilanäytöstä ja nollaa mittari luennan jälkeen RESET-painikkeen avulla.

Lyhenteet kommentti -sarakkeeseen päiville, joissa ei merkintöjä:

V = Viikonloppu, P = Pyhäpäivä, U = Lämpötilaseuranta unohdettu

Vuosittain: Tarkista lämpömittarin toiminta kerran vuodessa toisella lämpömittarilla. Kirjaa lämpötila seurantalomakkeen kommentti-kenttään viikon ajan.

Kuukausi: _____

Vuosi: _____

PVM	Jääkaapin lämpötila (+2 - +8)			Huoneen lämpötila (+15 - +25)			Tarkistajan kuittaus	Kommentit, Selvitykset, Huollot, Sulatukset, Kalibrointi-mittarin lämpötila
	Näyttö	Min.	Max.	Näyttö	Min.	Max.		
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								
17								
18								
19								
20								
21								
22								
23								
24								
25								
26								
27								
28								
29								
30								
31								

Ilmoitus lääkityspoikkeamasta

Liite 4

Oppilaan nimi:	
Koulu:	
Tapahtuman havaitsemispäivämäärä ja kellonaika	
Lääkkeen nimi, vahvuus, lääkemuoto ja antotapa	
<p>Poikkeaman laatu</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Väärä lääke☐ Väärä vahvuus☐ Väärä annos☐ Väärä antoaika☐ Väärä oppilas☐ Ylimääräinen annos☐ Lääke jäänyt antamatta☐ Muu, mikä <hr/>	<p>Poikkeaman syy(t)</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Inhimillinen erehdys☐ Puutteelliset tiedot oppilaan lääkkeestä☐ Ympäristön aiheuttamat häiriöt☐ Kiire☐ Väsymys☐ Oppilas ei suostu ottamaan lääkettä☐ Oppilas oksentaa lääkkeen☐ Muu, mikä <hr/>
Tarkempi kuvaus tapahtuneesta poikkeamasta	
Kuinka tilanne hoidettiin ja kenelle ilmoitettiin	
Poikkeaman juurisyyt (miksi poikkeama tapahtui, miten poikkeaman olisi voinut ehkäistä)	
Jatko- ja kehittämistoimenpiteet	
Poikkeama käsitelty, käsittelijä.	
Poikkeama käsitelty työyksikössä yhdessä ____/____20____	

